INSPEKTIONEN FÖR SOCIALFÖRSÄKRINGEN

Årsredovisning 2020

Dnr 2021-0035

Innehåll

1 Inledning ... 6
1.1 Årsredovisningens disposition ... 6
1.2 Uppdrag ... 7
1.3 Organisation ... 10
2 Resultatredovisning ... 12
2.1 Krav på rapportering ... 12
2.2 Att jämföra resultat ... 13
2.3 Samlat resultat och måluppfyllelse ... 16
2.4 Ekonomiskt resultat ... 18
3 Övergripande insatser ... 21
3.1 Remissvar ... 21
3.2 Experter i utredningar ... 22
3.3 Jämställdhetsperspektiv i tillsyns- och granskningsverksamheten ... 22
3.4 Barnrättsperspektiv i tillsyns- och granskningsverksamheten ... 25
3.5 Föreläsningar och presentationer ... 26
3.6 Det interna arbetet i övrigt ... 27
4 Övergripande granskningar ... 29
4.1 Utvärdering av samordningsförbundens verksamhet på individnivå ... 29
4.2 Kontrollnivåer och normbildning inom socialförsäkringen ... 30
4.3 Digitala myndigheter och odigitala medborgare ... 30
4.4 Kostnader ... 31
5 Förmåner till barn och familj ... 33
5.1 Vad vet föräldrar om föräldrapenning? ... 33
5.2 Ökat uttag av dagar med föräldrapenning ... 34
5.3 Ekonomiska konsekvenser för föräldrar med barn som bor växelvis ... 34
5.4 Kostnader ... 35
6 Ohälsorelaterade förmåner ... 37
6.1 Förebyggande sjukpenning ... 37
6.2 Variationen inom aktivitetsersättningen ... 38
6.3 Uppdrag angående uppföljning och utvärdering av förstärkt rehabilitering för återgång i arbete – en delredovisning ... 38
6.4 Kostnader ... 38
7 Förmåner till personer med funktionsnedsättning ... 41
7.1 Införandet av omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning ... 41

7.2 Kostnader ... 41
8 Pensioner och pensionsrelaterade förmåner ... 43
8.1 Tidig och sen pensionering ... 43
8.2 Kostnader ... 44
9 Tandvårdsförmåner ... 45
9.1 Kostnader ... 45
10 Effekter av ISF:s verksamhet ... 47
10.1 Allmänt om effekterna av tillsyns- och granskningsverksamheten ... 47
10.2 Effekter på riksdagens och regeringens styrning ... 47
10.3 Effekter på myndigheternas styrning och handläggning ... 53
10.4 Effekter på rättsutvecklingen ... 58
10.5 Spridning av ISF:s rapporter i övrigt ... 60
11 Kompetens ... 63
11.1 Medarbetare ... 63
11.2 Bemanning ... 65
11.3 Kompentensutveckling ... 66
11.4 Arbetsmiljö och hälsa ... 67
12 Finansiell redovisning ... 71
12.1 Resultaträkning ... 71
12.2 Balansräkning ... 72
12.3 Anslagsredovisning ... 74
12.4 Tilläggsupplysningar ... 75
12.5 Noter ... 78
13 Sammanställning över väsentliga uppgifter ... 85
Undertecknande av årsredovisning ... 87

Generaldirektörens förord

ISF:s uppdrag är att genom systemtillsyn och effektivitetsgranskning värna rättssäkerheten och effektiviteten inom socialförsäkringsområdet. ISF har därmed en viktig roll i arbetet med att utveckla socialförsäkringen så att den motsvarar medborgarnas och samhällets behov och krav på rättssäkerhet, likabedömning, effektivitet och trygghet. I år har flera av våra rapporter rört pensionsområdet och förmåner till barn och familjer.

2020 var ett år präglat av fortsatt arbete för att återuppbygga myndigheten efter omlokaliseringen till Göteborg och av coronapandemin. Rekrytering och introduktion av nya medarbetare har varit i fokus, tillsammans med att producera policyrelevanta rapporter och andra underlag till regeringen. Under året har 10 granskningsrapporter och 2 skrivelser publicerats. Myndigheten har även lämnat 38 remissyttranden. ISF:s rapporter har under året uppmärksammats och bidragit till en kunskapsbaserad röst i samhällsdebatten. Just detta är en funktion hos expertmyndigheter som har aktualiserats i stor utsträckning under coronapandemin. Vi på ISF har uppgifter och fokus som kommer att vara viktiga inte minst i den krisåterhämtning som vi kommer att stå inför under kommande år.

ISF:s viktigaste tillgång och en förutsättning för att kunna genomföra myndighetens uppdrag är medarbetarna och den unika sammansättning av kompetens och multidisciplinära erfarenhet som ryms hos dem. Under större delen av 2020 arbetade de flesta mer eller mindre hemifrån, vilket har varit en särskild utmaning eftersom de flesta av myndighetens medarbetare är nya på jobbet. Även jag är ny i myndigheten. Mitt första halvår som chef för myndigheten har gett mig en stor tillförsikt inför framtiden – medarbetare som levererar under extraordinära omständigheter är något att hålla sig i när det blåser. Oavsett hur länge man har arbetat på ISF är det dagens medarbetare som utgör framtiden.

Göteborg i februari 2021

Eva-Lo Ighe

1 Inledning

1.1 Årsredovisningens disposition

Årsredovisningen består av två huvudsakliga delar, dels resultatredovisningen (dispositionen beskrivs närmare nedan), dels den finansiella redovisningen.

Årsredovisningen har först ett inledande kapitel som beskriver myndighetens uppdrag på en övergripande nivå och som preciserar de olika typer av tillsyns- och granskningsinsatser som ryms inom uppdragets två huvudgrenar systemtillsyn och effektivitetsgranskning. Därefter följer ett avsnitt om myndighetens organisation.

Resultatredovisningen inleds i kapitel 2 med en samlad redovisning av verksamhetens resultat och en bedömning av måluppfyllelsen. Därefter uttrycks resultatet i kostnader och intäkter över tid per verksamhetsområde.

Resultatredovisningen fortsätter i kapitel 3–9 som är en rapportering av resultatet per verksamhetsområde, inklusive volymer och kostnader för slutprestationerna.

I kapitel 10 beskrivs de effekter som ISF:s rapporter har gett upphov till under det senaste verksamhetsåret.

I kapitel 11 beskrivs myndighetens arbete med bland annat kompetensförsörjning, arbetsmiljö och bemanning.

Årsredovisningen avslutas med den finansiella redovisningen och en sammanställning över väsentliga uppgifter.

Uppgifterna i årsredovisningen avser verksamhetsåret 2020 om inget annat särskilt anges.

1.2 Uppdrag

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har till uppgift att värna *rättssäkerheten* och *effektiviteten* inom socialförsäkringsområdet.[1]

Socialförsäkringen är en central del av det svenska välfärdssystemet. Socialförsäkringssystemet består av cirka 50 olika förmåner och är av stor betydelse för många människors personliga och ekonomiska situation, genom att det ökar den ekonomiska tryggheten i olika livssituationer som föräldraskap, sjukdom och ålderdom. Samtidigt medför socialförsäkringssystemet stora kostnader för samhället – det står för en fjärdedel av de statliga utgifterna och omsluter knappt 300 miljarder kronor.[2] Dessutom har staten utgifter för den allmänna pensionen på cirka 345 miljarder kronor, utgifter som hanteras utanför statsbudgeten.[3] Det innebär att det är viktigt för både enskilda medborgare och för samhället i stort att socialförsäkringssystemet fungerar som avsett.

En utmaning är att socialförsäkringssystemet ständigt förändras och utvecklas. Men alla förändringar får inte avsedd effekt. Tillämpningen av reglerna för en förmån kan variera mellan olika handläggare eller delar av Sverige. Det kan finnas brister i myndigheternas system för att säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs och för att motverka bidragsbrott. Bristfällig eller svårbegriplig information kan göra att medborgare går miste om en förmån som de har rätt till eller fattar mindre välgrundade beslut om exempelvis sparande eller förvärvsarbete. Handläggningstider för förmåner kan bli långa och effektiviseringar och besparingar kan bli mindre än förväntat eller helt utebli. Sammantaget innebär detta att det är viktigt att följa upp, granska och utvärdera socialförsäkringssystemet i dess olika delar, så att eventuella brister upptäcks och rättas till. Detta är ISF:s uppgift.

ISF har inrättats för att det ska finnas en extern granskning av och tillsyn över socialförsäkringsområdet. I uppdraget ingår att granska den verksamhet som bedrivs av de myndigheter som administrerar socialförsäkringen, nämligen Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten[4] samt Skatteverket i de delar som gäller beslut om pensionsgrundande inkomst. ISF kan också granska den verksamhet som bedrivs av andra aktörer när den gränsar till socialförsäkringsområdet. Dessutom kan ISF granska samverkansinsatser som har anknytning till socialförsäkrings-området.[5]

ISF har en viktig roll i arbetet med att utveckla socialförsäkringen så att den motsvarar medborgarnas och samhällets behov och krav på rättssäkerhet, likabedömning, effektivitet och trygghet. ISF har också en viktig roll i arbetet med att ta fram ny kunskap för beslut som gäller socialförsäkringen.

---

[1] 1 § förordning (2009:602) med instruktion för Inspektionen för socialförsäkringen (instruktionen).
[2] Baserat på prognos för 2020 i budgetpropositionen 2021.
[3] Baserat på prognos för 2020 i budgetpropositionen 2021.
[4] ISF ska däremot inte granska den del av Pensionsmyndighetens verksamhet som står under Finansinspektionens tillsyn, se 2 § 2 instruktionen.
[5] 2 och 3 §§ instruktionen.

Myndighetens medarbetare har sammantaget en kombination av generalist- och specialistkompetens som ger goda förutsättningar att bevaka hela den svenska socialförsäkringen och relevanta gränsområden.

ISF:s verktyg – systemtillsyn och effektivitetsgranskning

ISF:s verktyg för att granska socialförsäkringssystemet är systemtillsyn och effektivitetsgranskning.

Systemtillsyn är granskning om tillsynsobjektets egna system för styrning och kontroll säkerställer en korrekt och enhetlig tillämpning av det regelverk som tillsynsobjektet ska tillämpa.[6]

Effektivitetsgranskning är granskning av om tillsynsobjektets verksamhet fungerar effektivt med utgångspunkt i det statliga åtagandet.[7]

Något förenklat är systemtillsyn i huvudsak inriktad på rättssäkerhet medan effektivitetsgranskning fokuserar på den administrativa effektiviteten hos den granskade verksamheten och de effekter olika delar av socialförsäkringssystemet har på samhället.

Rättssäkerhet

Rättssäkerhet är ett komplext begrepp som rymmer flera olika dimensioner. Centralt för rättssäkerheten är att de beslut som fattas av myndigheter är både materiellt och formellt riktiga. För att ett beslut ska kunna bli materiellt riktigt krävs att det finns tillräckligt klara och tydliga regler och att dessa regler tillämpas på ett korrekt sätt och på sakliga grunder utan hänsyn till några ovidkommande faktorer. Det är också väsentligt att lika fall bedöms lika. Ett rättssäkert system ska präglas av att det ska vara möjligt för den enskilda personen att förutse vilket beslut som kommer att fattas.

Den formella rättssäkerheten rör framför allt förfarandet vid myndigheters handläggning och beslutsfattande. Den syftar till att den enskilda personen ska få möjlighet att ta tillvara sina intressen. Den enskilda personen måste till exempel få möjlighet att föra fram sina argument i sak och få insyn i vilket underlag som har tillförts ärendet från någon annan än hen själv. Myndigheten måste också motivera sitt beslut på ett tydligt och begripligt sätt så att den enskilda personen förstår hur myndigheten har resonerat, bland annat för att den personen ska kunna ta ställning till om hen har anledning att överklaga beslutet.

Effektivitet

Effektivitet kan delas upp i två kategorier – administrativ effektivitet och effektivitet som ett mått på de effekter som regelverket och myndigheternas agerande får i samhället.

[6] 1 § instruktionen.
[7] 1 § instruktionen.

Administrativ effektivitet

Den administrativa effektiviteten handlar framför allt om hur en organisation använder sina resurser och hur den uppnår målen med sin verksamhet. Granskningar av administrativ effektivitet fokuserar ofta på vad en viss förmån kostar att administrera, om hanteringen och kostnaderna skiljer sig mellan olika kontor inom en myndighet samt om de administrativa kostnaderna kan minskas utan att kvaliteten blir lidande.

Den administrativa effektiviteten kan påverkas av hur långa handläggningstiderna är, hur ärendehanteringen inom den ansvariga myndigheten är organiserad eller hur beslutsstödet för handläggarna är utformat. Den administrativa effektiviteten kan också påverkas av hur myndigheten har utformat sitt arbete med kontroller för att förhindra felaktiga utbetalningar och bidragsbrott.

Samhällseffekter

Definitionen av effektivitetsgranskning i ISF:s instruktion utgår från det statliga åtagandet. En viktig del i ISF:s granskning är därför att utvärdera vilka effekter – såväl avsedda som inte avsedda – som olika delar av socialförsäkringen ger upphov till.

Det statliga åtagandet avser de effekter som uppnås när socialförsäkringsförmåner och andra åtgärder når olika mottagare, till exempel barnfamiljer, personer med funktionsnedsättning och långtidssjukskrivna. En viss förmån kan brista i effektivitet trots att den både handläggs administrativt effektivt och är träffsäker, genom att de politiska mål som förmånen är tänkt att åstadkomma inte uppnås.

Det är värdefullt att granskning av rättssäkerhet och effektivitet bedrivs samlat

I praktiken granskar ISF ofta frågor som rör rättssäkerheten och frågor som rör den administrativa effektiviteten tillsammans. Rättssäkerhetsfrågor och olika effektivitetsaspekter har nämligen nära beröringspunkter och är i praktiken ofta svåra att separera. För att en verksamhet ska anses vara administrativt effektiv krävs till exempel att handläggningen håller en hög kvalitet. Ett av de främsta måtten på kvaliteten i handläggningen är just om den är rättssäker. Omvänt kan rättssäkerheten påverkas av den administrativa effektiviteten. Exempelvis kan en handläggning som är ineffektiv försämra rättssäkerheten, genom att den leder till långa handläggningstider.

Även myndigheternas arbete för att motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott har både rättssäkerhetsaspekter och effektivitetsaspekter. Att de ansvariga myndigheterna inom socialförsäkringsområdet säkerställer att förmåner betalas ut med rätt belopp till de mottagare som har rätt till dem är en rättssäkerhetsfråga. Men i myndigheternas uppdrag ligger också att se till att använda handläggningsrutiner och inrätta kontroller av olika slag som leder till väl avvägda och väl använda administrativa resurser.

Det finns beröringspunkter även mellan rättssäkerhet och effektivitet i form av att den förda politiken får effekter för samhället och medborgar-

na. Tolkningen av om beslut är materiellt riktiga görs med utgångspunkt från lagstiftarens intentioner, vilket innebär att frågan om reglerna och tolkningen av dem leder till avsedda effekter handlar både om effektivitet och om rättssäkerhet. Genom att exempelvis genomföra effektutvärderingar i samspel med granskningar som är inriktade på rättssäkerhet och administrativ effektivitet kan vi också undersöka de bakomliggande orsakerna, om de effekter som lagstiftaren eller ansvariga myndigheter vill åstadkomma inte uppnås. Att de avsedda effekterna inte uppnås kan till exempel bero på att det finns brister i förmånssystemets utformning eller i implementeringen av reglerna, att omvärlden har förändrats eller att systemet samverkar med andra system på ett sätt som påverkar mottagarnas incitament på ett sätt som inte går att förutse.

Sammanfattningsvis har det ett stort värde att granska rättssäkerhets- och effektivitetsfrågor samlat. Granskningar av rättssäkerhetsfrågor kan också ge uppslag till granskningar av effektivitetsfrågor och vice versa.

1.3 Organisation

ISF är en enrådighetsmyndighet som leds av en generaldirektör. ISF:s generaldirektör är Eva-Lo Ighe sedan den 15 juni 2020. Fram till den 15 april 2020 var Marie Seijboldt tillförordnad generaldirektör och Ola Leijon var tillförordnad generaldirektör för perioden 15 april till och med 14 juni 2020.

Insynsrådet

Myndigheten har ett insynsråd där generaldirektören är ordförande.

Under året har det varit sju ledamöter i insynsrådet, förutom generaldirektören: Thomas Erhag, juris dr, professor i offentlig rätt vid Göteborgs universitet/Handelshögskolan; Ingrid Esser, fil.dr i sociologi, forskare vid Stockholms universitet[8]; Eskil Wadensjö, professor emeritus i nationalekonomi vid Stockholms universitet; Cecilia Stenbjörn, enhetschef på Statistiska centralbyrån; Solveig Zander, riksdagsledamot; Katarina Brännström, riksdagsledamot; och Kadir Kasirga, riksdagsledamot[9].

ISF har genomfört tre insynsrådsmöten under året och har presenterat det rådande nuläget i myndighetens verksamhet vid mötena. På insynsrådsmötet i oktober diskuterades ett urval av projektidéer i den pågående verksamhetsplaneringen och ledamöterna lämnade värdefulla synpunkter till arbetet.

Enheter och juridikfunktion

Verksamheten är organiserad i fyra enheter och en juridikfunktion under generaldirektören. Organisationen är oförändrad jämfört med föregående år.

[8] Ingrid Esser är utsedd till ledamot i ISF:s insynsråd till och med den 31 maj 2020.
[9] Kadir Kasirga är entledigad som ledamot i ISF:s insynsråd från och med den 21 september 2020.

Figur 1 ISF:s organisation

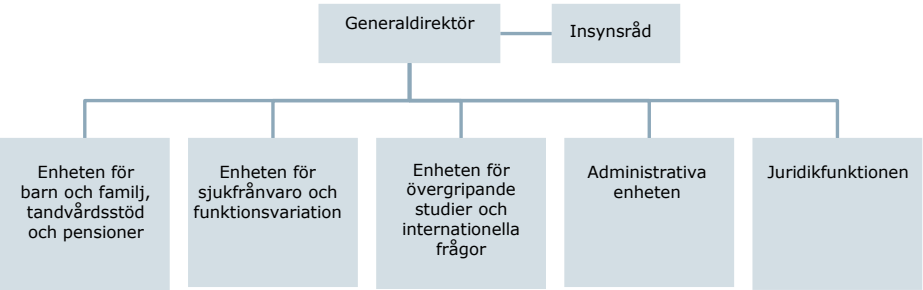

Verksamhetsområden

Från och med år 2020 har indelningen av verksamheten ändrats från fyra till sju verksamhetsområden för att ISF:s verksamhetsområden bättre ska följa förmånsområdena inom socialförsäkringen. Verksamhetsområdet Övergripande verksamhet har delats upp i Övergripande insatser och Övergripande granskningar. Verksamhetsområdet Förmåner till barn, familjer och personer med funktionsnedsättning samt tandvårdförmåner har delats upp i tre verksamhetsområden enligt nedan. Det har inte tillkommit några nya verksamhetsområden i verksamheten. Den ekonomiska redovisningen är justerad efter de nya verksamhetsområdena.

Verksamheten är indelad i följande verksamhetsområden:

- Övergripande insatser[10]
- Övergripande granskningar[11]
- Förmåner till barn och familj
- Ohälsorelaterade förmåner
- Förmåner till personer med funktionsnedsättning
- Pensioner och pensionsrelaterade förmåner
- Tandvårdsförmåner

Myndighetens tillsyns- och granskningsverksamhet bedrivs normalt i projekt.

[10] Övergripande insatser omfattar slutprestationer som remissvar, expertdeltagande i offentliga utredningar, föreläsningar och presentationer samt jämställdhetsintegrering och barnrättsperspektiv i tillsyns- och granskningsverksamheten.

[11] Övergripande granskningar omfattar granskningar som avser flera förmånsområden, eller som inte avser ett specifikt förmånsområde, eller som avser förmåner som rör flera myndigheter eller styrnings-, kontroll- och kvalitetsfrågor.

2 Resultatredovisning

2.1 Krav på rapportering

ISF ska senast den 1 februari varje år lämna en särskild granskningsplan, som anger vilken huvudsaklig inriktning tillsynen och granskningen ska ha under det kommande året.[12]

Granskningsplanen för år 2020 innehöll sammanlagt 20 regeringsuppdrag och granskningar som ISF avsåg att rapportera eller starta under året.[13] I planen presenterades insatsernas syfte och den planerade tidpunkten för rapportering. Granskningsplanen för år 2021 som lämnades till regeringen den 1 februari innehåller sammanlagt 19 regeringsuppdrag och granskningar som pågår eller som ISF avser att rapportera under året.[14] I granskningsplanen redovisas de granskningar som är beslutade av generaldirektören, vilket innebär att nya granskningar tillkommer under året. Antalet pågående och planerade projekt i granskningsplanen är färre under åren 2019 till 2021 än under tidigare år, framför allt på grund av att återuppbyggnaden av myndigheten i Göteborg pågår.[15]

ISF ska varje år, i samband med årsredovisningen, lämna en årlig rapport som sammanfattar de viktigaste iakttagelserna från systemtillsynen och effektivitetsgranskningen under det gångna verksamhetsåret.[16]

Den årliga rapporten för 2020 innehåller en beskrivning av de rapporter som myndigheten har lämnat under året. En sammanställning av de tre senaste årens publikationer ingår också. Beskrivningen av vilka effekter som har kunnat iakttas av verksamheten under år 2020 omfattar det som har varit möjligt för ISF att följa upp. Den årliga rapporten lämnas till regeringen i samband med årsredovisningen i februari 2021.[17]

Återrapporteringskrav i regleringsbrevet

ISF ska redovisa resultatet av de åtgärder avseende jämställdhetsintegrering som har vidtagits för att myndighetens verksamhet ska bidra till att uppnå målen för jämställdhetspolitiken. Resultatet återrapporteras i kapitel 3.3 Jämställdhetsperspektiv i tillsyns- och granskningsverksamheten.

[12] 12 § instruktionen.
[13] Dnr 2020-0007.
[14] Dnr 2021-0013.
[15] Granskningsplanen för 2019 innehöll 15 pågående och planerade projekt och för 2018 innehöll den 25 pågående och planerade projekt.
[16] 13 § instruktionen.
[17] ISF Rapport 2021:1, dnr 2021-0034.

Krav på könsuppdelad statistik

Enligt kapitel 3 i Förordningen om årsredovisning och budgetunderlag ska individbaserad statistik som ingår i resultatredovisningen vara uppdelad efter kön.[18] Könsuppdelad statistik ingår i de granskningar som ISF genomför och redovisas i rapporter som publiceras. ISF redovisar i kapitel 3.3 Jämställdhetsperspektiv i tillsyns- och granskningsverksamheten den andel rapporter med könsuppdelad statistik och den andel rapporter som har ett jämställdhetsfokus. I kapitel 11 Kompetens redovisas könsuppdelad statistik för medarbetare där det är möjligt utan att riskera att röja individers identitet.

2.2 Att jämföra resultat

Att jämföra resultat i ISF:s verksamhet måste göras med försiktighet när det gäller enskilda verksamhetsår eller mellan enskilda projekt, eftersom dessa har olika förutsättningar. Nedan förs resonemang om vilka skillnader som kan finnas och som den som jämför och analyserar resultaten behöver beakta. Komplexiteten i antalet möjliga förklaringsfaktorer som också kan samverka med varandra, gör att det inte är möjligt att kommentera utfallet på en detaljerad nivå.

ISF:s produktionsvolym

ISF har haft en produktionsvolym som har varierat från 10 till 27 rapporter under ett kalenderår.[19] De kalenderår då ISF endast har publicerat 10 rapporter var i samband med att myndigheten bildades 2010, under omlokaliseringen 2019 och under 2020 till följd av återuppbyggnaden av myndigheten samt förskjutningar av projekt som beskrivs i kapitel 2.3 Samlat resultat och måluppfyllelse.

Under 2014 publicerade ISF 27 rapporter, vilket beror på att många granskningar som hade startats tidigare år var klara då. ISF har tidigare, när verksamheten bedrevs i Stockholm, bedömt att 16–21 rapporter under ett verksamhetsår är en normal produktionsvolym. ISF behöver under år 2021 se över produktionsvolymen och hur olika rapporttyper kan användas.

ISF har en kontinuerligt pågående verksamhet som inte följer kalenderåret. Projekt startas löpande under året och avslutas också löpande med olika typer av publiceringar. Produktionscykeln har ofta två toppar under året, en topp före sommaren och en topp före jul. Ledningsgruppen arbetar aktivt med att löpande se över planeringen för att få en jämnare fördelning av publiceringar över året. Syftet är att värna om en hållbar arbetsmiljö för medarbetarna och att skapa bättre förutsättningar för våra målgrupper att ta emot våra rapporter. Årsskiftet är en fastställd brytpunkt i tid. Det betyder att rapporter som ISF hinner publicera i december eller som skjuts till början av året därpå påverkar vilken volym som anges i årsredovisningen för ett enstaka kalenderår.

Produktionsvolymen för ett enskilt verksamhetsår påverkas också av var i produktionscykeln majoriteten av projekten befinner sig. Längden på ett

[18] Förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.
[19] Bortsett från myndighetens första halvår 2009 då inga rapporter publicerades.

projekt kan variera från mindre än ett år till mer än tre år. Därför påverkar det produktionsvolymen om många projekt befinner sig i uppstartfasen eller i slutfasen under ett enskilt år. I en del av de projekt som resulterar i flera rapporter kan det också vara så att en större del av arbetet genomförs under ett år medan flera rapporter publiceras på kort tid i slutet av projektet under ett annat år, vilket då påverkar produktionsvolymen positivt det året.

ISF:s slutprestationer och fördelning av gemensamma kostnader

Området Övergripande insatser omfattar myndighetens slutprestationer i form av remissvar, deltagande som experter i offentliga utredningar, jämställdhets- respektive barnrättsperspektiv i tillsyns- och granskningsverksamheten, föreläsningar och presentationer. Området Övergripande granskningar omfattar myndighetens slutprestationer i form av de projekt som har slutredovisats till regeringen under året.

Inom de andra fem områdena är myndighetens slutprestationer de projekt som har slutredovisats till regeringen under året.

I den redovisade kostnaden för en slutprestation ingår alla de publikationer[20] som har lämnats inom ramen för ett projekt. Vissa projekt bedrivs över flera verksamhetsår och i den totala kostnaden inkluderas även kostnader från tidigare år som hör till slutprestationen. ISF fördelar samtliga gemensamma kostnader på de projekt och insatser som har genomförts under året.

I de fall myndigheten publicerar arbetsrapporter, working paper och skrivelser eller om en vetenskaplig artikel blir publicerad efter det att slutprestationen har redovisats i årsredovisningen, bokförs kostnaderna för den nedlagda tiden som gemensamma.

Att jämföra kostnader mellan projekt

Varje projekt som ISF genomför är unikt. Projekten varierar såväl i längd som när det gäller vilken typ av kompetens och vilka övriga resurser som krävs för att genomföra dem. Även arbetssätt och metoder skiljer sig åt mellan projekten. Det är faktorer som direkt påverkar den totala kostnaden för det som har publicerats inom ramen för ett projekt.

Ett ISF-projekt kan variera i tid, och under året har de rapporter som har slutredovisats varierat i tid från drygt ett år till två år.[21] Ett genomsnittligt projekt pågår i cirka 17 månader. De kortare projekten resulterar vanligen i en rapport medan längre projekt kan generera en eller flera rapporter eller andra typer av publikationer. ISF gör ibland också mer avgränsade insatser som tar kortare tid och är mindre resurskrävande.

ISF:s granskningar kan, inom ramen för instruktionen, antingen initieras av regeringen genom ett regeringsuppdrag eller av myndigheten. ISF har haft

[20] Till exempel rapporter, ISF kommenterar, arbetsrapporter, skrivelser, working paper och vetenskapliga artiklar.
[21] Baserat på kalendertid för de projekt som har slutredovisats under året.

26 pågående projekt under året. Av dem är 11 regeringsuppdrag och 15 egeninitierade projekt. Det finns två huvudsakliga orsaker till att antalet pågående egeninitierade projekt är så få. För det första är det en följdverkan av ISF:s omlokalisering, vilket innebär att mycket tid behöver läggas på att rekrytera nya utredare. För det andra är det betydligt svårare att rekrytera erfarna utredare i Göteborg jämfört med i Stockholm. Det innebär att mycket tid behöver läggas på introduktion, utbildningsinsatser och insatser för att bygga kompetens och erfarenhet när det gäller utredningsarbete.

Ser vi till den nedlagda arbetstiden i regeringsuppdrag jämfört med egeninitierade projekt under året, så har 62 procent av arbetstiden lagts på regeringsuppdrag och 38 procent av tiden på egeninitierade projekt. För i stort sett alla regeringsuppdrag har tiden ökat under 2020 till följd av att projekten har varit mer omfattande.

Tabell 1 Pågående projekt och fördelning mellan regeringsuppdrag och egen initierade projekt

Genomsnittskostnad, tkr	*2020*	*2019*	*2018*
Antal pågående projekt under året	26	28	36
- varav regeringsuppdrag	11	10	19
- varav egeninitierade projekt	15	18	17
Andel av nedlagd arbetstid			
- varav regeringsuppdrag	62 %	42 %	47 %
- varav egeninitierade projekt	38 %	58 %	53 %

I tabellen ingår inte regeringsuppdraget Agenda 2030, eftersom det avser ISF:s granskningsverksamhet.

Vilken kombination av kompetens som behövs inom ett projekt beror på frågornas karaktär och komplexitet. Ett projekt som behandlar flera olika frågor kräver en bredare kombination av kompetenser än ett projekt i den andra ytterligheten med en starkt avgränsad fråga som kräver djup kompetens inom ett specifikt område.

Det angreppssätt och de metoder som ISF använder för att lösa uppgiften i ett projekt påverkar också tidsåtgången i både kalendertid och nedlagd arbetstid. Projekt som innehåller bearbetning av registerdata tar ofta lång tid. Det beror på att många projekt behöver ansöka om etikprövning för att kunna analysera känsliga personuppgifter, framför allt uppgifter som rör hälsa. Det beror dessutom på att dataleveranser nästan alltid tar lång tid, särskilt data från Statistikmyndigheten SCB som ofta tar mer än sex månader att få. Även projekt som innehåller omfattande bearbetning av uppgifter från ärendeakter kan ta mycket tid i anspråk. Leveransen av akter kan också ta lång tid eftersom dessa skrivs ut i pappersformat, och kan på så sätt vara en avgörande faktor för tidsåtgången i ett projekt.

Varken den genomsnittskostnad per rapport som anges i kapitel 2.4 eller genomsnittskostnaden för ett visst verksamhetsområde ger därmed något svar på frågan om verksamheten vid ISF har blivit mer eller mindre effektiv. Detta är viktigt att ha i åtanke vid jämförelser mellan enskilda

rapporter och när man jämför genomsnittskostnaden mellan olika år, eller mellan olika områden.

Produktionen har minskat och det leder till ökade genomsnittskostnader både totalt sett för myndigheten och inom alla verksamhetsområden. De gemensamma kostnaderna fördelas på färre pågående projekt som därmed får högre kostnader jämfört med vad som är normalt. I pågående projekt har det ofta behövts kompetensförstärkningar eftersom medarbetare har slutat, men också för att många medarbetare är nya i rollen som utredare. ISF ser dessutom att det är viktigt för nya medarbetare att kunna delta i projekt tillsammans med mer erfarna utredare i syfte att bygga kompetens och erfarenhet.

2.3 Samlat resultat och måluppfyllelse

ISF har publicerat 10 rapporter inklusive den årliga rapporten, 2 skrivelser och 38 remissvar under året. 10 rapporter är ett betydligt lägre produktionsresultat än normalt under ett år om vi ser till ISF:s verksamhet över tid (se vidare under kapitel 2.2 om att jämföra resultat).[22] 40 övriga publikationer är ett högre produktionsresultat jämfört med 2018 och 2019.

Tiden för rapportering har förskjutits framåt i tid för tre projekt på grund av bland annat att covid-19-pandemin har orsakat förseningar av statistik och att intervjuer med tjänstepersoner på framför allt Försäkringskassan inte har kunnat genomföras enligt planering. Det har också i viss mån påverkat leveranserna av registerdata. Ett projekt är tidigarelagt. Resterande granskningar har startats eller avslutats i enlighet med granskningsplanen. Se vidare under respektive område.

Myndigheten bedömer därför att årets resultat ändå är relativt bra mot bakgrund av att det har varit ett år med ett omfattande och intensivt arbete med att återuppbygga myndigheten i Göteborg. I praktiken innebär arbetet med återuppbyggnaden att rekrytera nya medarbetare och introducera nyanställda medarbetare. Det är betydligt svårare att rekrytera erfarna utredare jämfört med Stockholm, vilket innebär att det behövs omfattande introduktion, utbildningsinsatser och andra insatser för att bygga de nya medarbetarnas kompetens och erfarenhet av denna typ av arbete. Några medarbetare har dessutom avslutat sin anställning under året, eftersom de har valt att ta en annan väg i sitt fortsatta arbetsliv. Det handlar framför allt om medarbetare som har gått tillbaka till arbete som forskare vid universitet eller högskola. Det har i sin tur påverkat de projekt som dessa medarbetare har arbetat med.

När det gäller myndighetens publikationer upplever ISF att intresset för rapporterna generellt sett är stort och att iakttagelser och rekommendationer i stor utsträckning används som underlag till förbättringar inom socialförsäkringsområdet (se vidare under kapitel 10 Effekter av ISF:s verksamhet).

[22] Under 2019 publicerades 10 rapporter och 27 övriga publikationer. Under 2018 publicerades 18 rapporter och 27 övriga publikationer.

Av de rapporter och skrivelser som publicerades under året handlade fyra om rättssäkerhetsfrågor, sex rapporter och skrivelser har handlat om administrativ effektivitet och nio rapporter och skrivelser har behandlat samhällseffekter. Eftersom en granskning kan innehålla både rättssäkerhets- och effektivitetsaspekter finns rapporter i flera kategorier (se tabell 2).

Tabell 2 Rapporter till regeringen indelade efter inriktning

Rapport	*Rättssäkerhet*	*Effektivitet*	
		Administrativ effektivitet	*Samhälls-effekter*
Rapporter			
Kontrollnivåer och normbildning inom socialförsäkringen		x	x
Digitala myndigheter och odigitala medborgare	x	x	x
Vad vet föräldrar om föräldrapenningen?			x
Ökat uttag av dagar med föräldrapenning			x
Ekonomiska konsekvenser för föräldrar med barn som bor växelvis			x
Förebyggande sjukpenning	x	x	
Variationen inom aktivitetsersättningen	x	x	x
Införandet av omkostnadsbidrag och merkostnadsersättning	x	x	
Tidig och sen pensionering			x
Skrivelser			
Utvärdering av samordningsförbundens verksamhet på individnivå – en delredovisning			x
Uppdrag angående uppföljning och utvärdering av förstärkt rehabilitering för återgång i arbete – en delredovisning		x	x

I tabellen ingår inte den årliga rapporten för 2019 (2020:2).

2.4 Ekonomiskt resultat

ISF:s verksamhet finansieras i stort sett genom anslag, medan andra intäkter[23] har mindre omfattning. ISF har fått särskild finansiering under året med 1 miljon kronor till regeringsuppdraget om att utvärdera samordningsförbundens verksamhet.

71 procent av de totala kostnaderna är personalkostnader, 15 procent övriga driftskostnader, 12 procent kostnader för lokaler och 2 procent finansiella kostnader och avskrivningar.[24] Verksamhetens kostnader har minskat med 9 procent i förhållande till föregående år. Verksamhetens omfattning har varit mindre än de tilldelade medlen och har resulterat i ett anslagssparande.

Tabell 3 Intäkter och kostnader per verksamhet

Per verksamhet, tkr	*2020*	*2019*	*2018*
Övergripande verksamhet (1)			
Intäkter	29 066 (2)	27 259 (2)	35 230 (2, 3)
Kostnader	29 066	27 259	35 230 (3)
Varav			
Övergripande granskningar (4)	*24 217*		
Övergripande insatser (4)	*4 849*		
Förmåner till barn, familjer och personer med funktionsnedsättning samt tandvårdsförmåner			
Intäkter	7 601	14 931	9 266 (3)
Kostnader	7 601	14 931	9 266 (3)
Varav			
Förmåner till barn och familj (4)	*4 855*		
Förmåner till personer med funktionsnedsättning (4)	*1 406*		
Tandvårdsförmåner (4)	*1 340*		
Ohälsorelaterade förmåner			
Intäkter	20 620	21 357	18 787
Kostnader	20 620	21 357	18 787
Pensioner och pensionsrelaterade förmåner			
Intäkter	3 792	3 626	5 450
Kostnader	3 792	3 626	5 450
Totalt			
Intäkter	61 079 (2)	67 173 (2)	68 733 (2)
Kostnader	61 079	67 173	68 733

[23] Intäkter av avgifter och andra ersättningar samt finansiella intäkter.
[24] 2019 var 66 procent av de totala kostnaderna personalkostnader, 20 procent övriga driftskostnader, 12 procent kostnader för lokaler och 2 procent finansiella kostnader och avskrivningar. 2018 var 65 procent av kostnaderna personalkostnader, 17 procent övriga driftskostnader, 16 procent kostnader för lokaler och 2 procent finansiella kostnader och avskrivningar.

Övriga intäkter (intäkter av avgifter och andra ersättningar samt finansiella intäkter) är nettoredovisade och har minskat kostnaderna. De uppgår totalt till 40 tkr eller 0,07 procent av de totala intäkterna.
(1) Området övergripande verksamhet omfattar övergripande insatser och övergripande granskningar som berör flera förmånsområden eller som inte avser ett särskilt förmånsområde.
(2) Till anslaget om 60 015 tkr för år 2020 har 1 mkr adderats som avser särskild finansiering i regeringsuppdraget om samordningsförbundens verksamhet (ingår i verksamhetsområde övergripande verksamhet). Myndigheten har även fått bidrag om 64 tkr som ersättning för höga sjuklönekostnader. År 2019 har 1 mkr adderats till anslaget 66 173 tkr och år 2018 har 1 mkr adderats till anslaget 67 733 tkr för finansiering av samma uppdrag.
(3) Jämförelsetalen för 2018 har räknats om med 456 tkr eftersom regeringsuppdraget Barnrättsperspektiv i tillsyn- och granskningsverksamhet har bytt verksamhetsområde från Förmåner till barn, familjer och personer med funktionsnedsättning samt tandvårdsförmåner till Övergripande verksamhet.
(4) ISF har ändrat indelningen i verksamhetsområden från och med år 2020 enligt kapitel 1.3 Organisation. I tabellen redovisas siffrorna som delsummor enligt den nya verksamhetsindelningen år 2020, men motsvarande delsummor för åren 2018 och 2019 är inte redovisade eftersom det inte kan genomföras med en rimlig arbetsinsats.

I likhet med de två senaste åren är området övergripande verksamhet under 2020 det mest resursintensiva, vilket står för 48 procent av kostnaderna. Områdena ohälsorelaterade förmåner samt förmåner till barn, familjer och personer med funktionsnedsättning samt tandvårdsförmåner står för 34 procent respektive 12 procent av resursanvändningen. Det minsta området är pensioner och pensionsrelaterade förmåner, vilket tog 6 procent av resurserna i anspråk.

Resursanvändningen mellan områdena varierar över åren, vilket är naturligt för den typ av verksamhet som ISF bedriver. Sedan föregående år har resurser i huvudsak omfördelats från området barn, familjer och personer med funktionsnedsättning samt tandvårdsförmåner till övergripande verksamhet.

Under året har myndigheten använt cirka 60 miljoner kronor av det givna anslaget om 70,8 miljoner kronor. Överskottet om cirka 10,8 miljoner kronor beror i huvudsak på lägre personalkostnader än budgeterat (9,0 miljoner kronor). Jämfört med föregående år är minskningen inom personalkostnader cirka 1 miljoner kronor. Myndigheten har inför omlokaliseringen 2019 haft ett treårsperspektiv när det gäller rekrytering, och två år av dessa tre år har nu förflutit. Ett intensivt rekryteringsarbete har pågått, men ett antal omständigheter har sammantaget påverkat myndighetens möjligheter att rekrytera personal. Tillgängliga chefsresurser för att bedriva rekryteringsarbete har begränsats till följd av intensivt introduktionsarbete av nyanställda parallellt med insatser i den granskade verksamheten. Den pågående covid-19-pandemin har också till viss del lett till att myndigheten har omprioriterat chefernas tid. Rekryteringsarbetet har även till viss del tagit längre tid än planerat eftersom en del tjänster med specifika kompetenskrav har varit svåra att tillsätta.

Under året har kostnaderna för förmånsbestämda pensioner ökat med cirka 0,8 miljoner kronor. Enligt SPV:s prognos kommer kostnaderna öka ytterligare under 2021 och 2022. Detta innebär ett minskat utrymme för långsiktiga rekryteringar, vilket har medfört att myndighetens rekryteringsplan har ändrats.

Även myndighetens driftkostnader är lägre än budgeterat, cirka 1,7 miljoner kronor. Till följd av omlokaliseringen kännetecknades föregående år av höga initiala kostnader för exempelvis lokalkostnader och köpta tjänster kopplade till flytten. Avtal och personella funktioner har sedan dess kommit på plats och minskat kostnaderna för myndighetens drift i förhållande till föregående år och årets budget. Omlokaliseringen medförde svårigheter att förutse kostnadsnivåer för driften under 2020, vilket har bidragit till överskottet.

Till följd av rådande restriktioner med anledning av pandemin har kostnader för resor, konferenser, kompetensutveckling och i viss mån köpta tjänster blivit lägre än planerat. Detta beror på att intervjuer och datainsamling i projekt har uteblivit eller senarelagts, alternativt genomförts digitalt i den mån det har varit möjligt.

Den genomsnittliga kostnaden per rapport uppgick till 6,1 miljoner kronor. Kostnadsökningen mellan 2018 och 2019 berodde på produktionsminskning till följd av omlokaliseringen och rekrytering av många nya medarbetare samtidigt som många medarbetare slutade på ISF. Minskningen av genomsnittskostnaden mellan åren 2019 och 2020 beror på att ISF inte har använt hela ramanslaget i och med att alla planerade rekryteringar inte har kunnat genomföras fullt ut enligt tidplanen och att produktionen av antal rapporter därmed inte har ökat mellan åren. Utöver antalet rapporter har ISF svarat på fler remisser.

Tabell 4 Genomsnittskostnader

Genomsnittskostnad, tkr	*2020*	*2019*	*2018*
Antal rapporter	10	10	18
Genomsnittskostnad per rapport	6 108	6 717	3 819

Genomsnittskostnaden är beräknad som den totala kostnaden för året, se tabell 3, i förhållande till antalet lämnade rapporter med den årliga rapporten inkluderad.

3 Övergripande insatser

3.1 Remissvar

ISF har besvarat 38 remisser under året. I detta avsnitt redovisas de remissvar som är mest relevanta för ISF och vårt uppdrag.

Under året har sju yttranden behandlat remisser utifrån förändringar till följd av covid-19-pandemin. Remisserna avser förmånerna sjukpenning,[25] tillfällig föräldrapenning,[26, 27] arbetsskador,[28] bostadsbidrag,[29] förebyggande sjukpenning[30] och smittbärarpenning[31]. Svarstiden på remisserna har varit mellan 24 timmar och fyra dagar.

Flera yttranden har handlat om övergripande ämnen som samordnings-nummer[32], korrekta utbetalningar från välfärdssystemen,[33] en ny myndighet för kontroll av utbetalningar från välfärdssystemet,[34] LSS-utredningen[35] och ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen[36].

Inom området ohälsorelaterade förmåner har framför allt remisser som avser en sjukförsäkring och rehabilitering besvarats.[37, 38, 39] En remiss har inkommit som avser funktionsnedsättningar.[40] Inom pensionsområdet har yttranden bland annat handlat om förvalsalternativ[41] och inkomstpensionstillägg[42]. Inom området barn och familj har ISF yttrat sig om förändringar i hanteringen av underhållstödet.[43]

---

[25] *Vissa sjukpenningförmåner och ersättning till arbetsgivare för sjuklön,* S2020/02592/SF.
[26] *Tillfälliga bestämmelser om tillfällig föräldrapenning med anledning av covid-19,* S2020/03216/SF.
[27] *Tillfälliga bestämmelser om förebyggande tillfällig föräldrapenning för ett barn som har varit allvarligt sjukt,* S2020/05401/SF.
[28] *Arbetsskador till följd av smittsamma sjukdomar,* S2020/03167/SF.
[29] *Tillfälligt tilläggsbidrag till barnfamiljer inom bostadsbidraget med anledning av covid-19,* S2020/02592/SF.
[30] *Tillfälliga bestämmelser om förebyggande sjukpenning med anledning av sjukdomen covid-19,* S2020/04874/SF.
[31] *Tillfälliga bestämmelser om viss smittbärarpenning med anledning av sjukdomen covid-19,* S2020/05402/SF.
[32] *Säkrare samordningsnummer och bättre förutsättningar för korrekta uppgifter i folkbokföringen,* Fi2020/00131/S3.
[33] SOU 2019:59*, Samlade åtgärder för korrekta utbetalningar från välfärdssystem*.
[34] SOU 2020:35*, Kontroll för ökad tilltro – en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen*.
[35] SOU 2018:88*, LSS-utredningen.*
[36] SOU 2020:37*, Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen*.
[37] SOU 2020:6*, En begriplig och trygg sjukförsäkring med plats för rehabilitering*.
[38] SOU 2020:24*, Tillsammans för en välfungerande sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocess.*
[39] SOU 2020:26*, En sjukförsäkring anpassad efter individen*.
[40] SOU 2020:01*, Översyn av yrket personlig assistent*.
[41] *Förvalsalternativet inom premiepensionen, Fi2020/00584/FPM*.
[42] *Inkomstpensionstillägg, S2020/01478/SF*.
[43] *En justerad indragningsbestämmelse i underhållsstödet*, S2020/05216/SF.

Den genomsnittliga styckkostnaden per remissvar uppgick till 110 tkr under året, vilket är högre än föregående år. Med många nya medarbetare är arbetet med remisser mer tidskrävande än tidigare, eftersom det krävs mer tid för att läsa in underlagen. Bedömningen är också att många remisser har varit mer omfattande och därmed mer tidskrävande. ISF har valt att fler medarbetare deltar i remissarbetet under året för att skapa mer erfarenhet hos medarbetarna.

Tabell 5 Kostnader per styck för remisser

Kostnad per remiss, tkr	*2020*	*2019*	*2018*
Antal remissvar	38	23	23
Kostnad per styck	110	60	89

3.2 Experter i utredningar

ISF har deltagit med en expert i Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen[44] och en expert i utredningen En trygg sjukförsäkring med människan i centrum[45]. Dessa utredningar har avslutats under första halvåret 2020.

ISF har en expert i Utredningen om ett mer ändamålsenligt regelverk i sjuk- och aktivitetsersättningen och förmåner vid rehabilitering som pågår.[46]

ISF:s tid för experter i utredningar har minskat sedan föregående år och kostnaderna uppgår till 73 tkr. Att kostnaderna har minskat beror på att två av utredningarna har avslutats under första halvåret 2020 och en expert har påbörjat arbetet i en ny utredning.

Tabell 6 Kostnader för experter i utredningar

Kostnad, tkr	*2020*	*2019*	*2018*
Expert i utredningar	73	368	204

3.3 Jämställdhetsperspektiv i tillsyns- och granskningsverksamheten

Enligt regleringsbrevet ska ISF redovisa resultat av de åtgärder avseende jämställdhetsintegrering som har vidtagits för att myndighetens verksamhet ska bidra till att uppnå målen för jämställdhetspolitiken.

[44] Fi 2016:07.
[45] Dir. 2018:26.
[46] Dir. 2020:31.

Målet för ISF:s jämställdhetsarbete

ISF har valt att formulera det övergripande målet för jämställdhetsarbetet på följande sätt:

> ISF bidrar till att uppnå de jämställdhetspolitiska målen genom att i de besluts- och kunskapsunderlag som myndigheten tar fram identifiera och synliggöra de jämställdhetsproblem som finns på socialförsäkringsområdet och lämna förslag om vad man kan göra åt problemen.

ISF:s jämställdhetsarbete är inriktat mot granskningsverksamheten. Det är framför allt genom de underlag ISF tar fram som vi kan belysa hur socialförsäkringen fungerar för olika människor. Det är också genom de förslag myndigheten lämnar som vi kan påverka socialförsäkringens utformning.

Kontinuerligt fokus på jämställdhetsfrågor i tillsyns- och granskningsverksamheten

Som ett resultat av ISF:s fleråriga arbete med jämställdhetsintegrering har jämställdhetsfrågorna integrerats i den löpande kärnverksamheten. Under det gångna året har ISF arbetat vidare med att säkerställa ett kontinuerligt fokus på jämställdhetsfrågor i tillsyns- och granskningsverksamheten.

En jämställdhetsgrupp som bevakar, stödjer och samordnar jämställdhetsarbetet i kärnverksamheten

ISF har en jämställdhetsgrupp med medarbetare från alla enheter i kärnverksamheten. Gruppen består av tre personer som har i uppdrag att stödja och samordna jämställdhetsarbetet i kärnverksamheten. Gruppen arbetar också med omvärldsbevakning.

En projektvägledning som stödjer medarbetarna i att integrera ett jämställdhetsperspektiv

Det mest centrala styrdokumentet i vår tillsyns- och granskningsverksamhet är projektvägledningen. Projektvägledningen stödjer och uppmuntrar medarbetarna att identifiera och uppmärksamma potentiella jämställdhetsproblem. Projektvägledningen innehåller också ett stöd till medarbetarna i att göra jämställdhetsanalyser. Därutöver kan ISF:s medarbetare också ta stöd av jämställdhetsgruppen i samtliga steg av projektprocessen.

Uppföljning

ISF följer löpande upp hur jämställdhetsarbetet utvecklas vid myndigheten. En del i detta är de indikatorer som vi har tagit fram i syfte att följa upp vilket genomslag jämställdhetsfrågorna får i tillsyns- och granskningsverksamheten. En indikator är antal publicerade rapporter som har ett jämställdhetsfokus. En annan indikator är antalet rapporter som inte har jämställdhetsfokus, men som ändå innehåller könsuppdelad statistik eller en analys utifrån kön respektive genus.

Figur 2 Andelen rapporter med könsuppdelad statistik och andelen rapporter som har ett jämställdhetsfokus

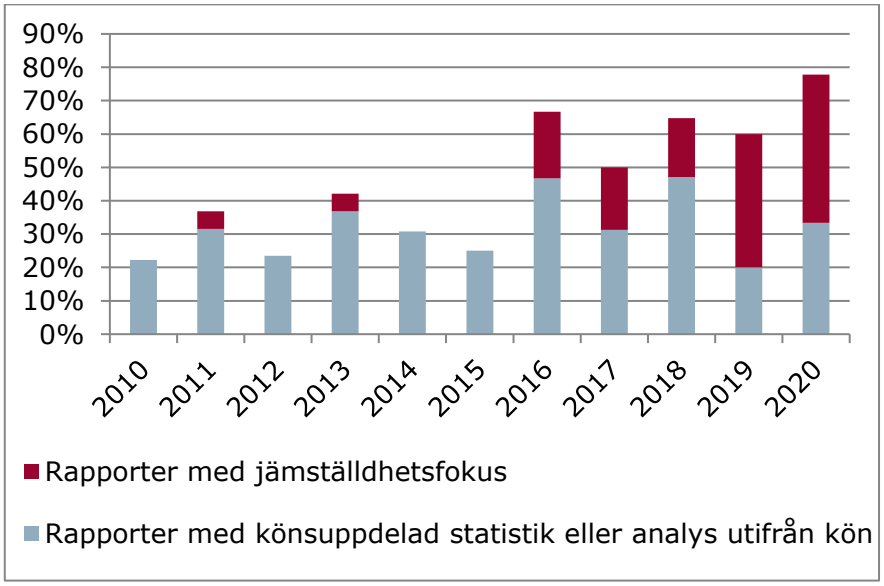

I de rapporter där vi varken har redovisat könsuppdelad statistik eller haft ett jämställdhetsfokus har vi redan vid projektets uppstart bedömt att det inte är relevant att anlägga ett jämställdhetsperspektiv i rapporten. År 2020 gäller det främst rapporter där vi har granskat hur reformer har implementerats inom ansvariga myndigheter.

Resultat

ISF bedömer att arbetet med jämställdhetsintegrering har varit framgångsrikt under året och att ISF:s rapporter har bidragit till att synliggöra de jämställdhetsproblem som finns inom socialförsäkringsområdet. Under år 2020 har andelen rapporter med könsuppdelad statistik eller jämställdhetsfokus varit betydligt högre än tidigare år. Vi har redovisat könsuppdelad statistik eller anlagt ett jämställdhetsfokus i samtliga rapporter där statistik har funnits att tillgå.

Effekter

Att ISF belyser hur socialförsäkringen fungerar för kvinnor och män samt för flickor och pojkar i de rapporter som myndigheten lämnar. Detta kan förväntas leda till att främja regeringens jämställdhetspolitiska mål. Men det är mycket svårt att mäta – och ännu svårare att förutse – vilka faktiska effekter ISF:s rapporter leder till i detta avseende.

Kostnader

ISF:s kostnader för arbetet under året uppgick till 61 tkr. Kostnadsminskningen sedan föregående år kan i huvudsak förklaras med att myndigheten har kommit långt i det övergripande arbetet med att införliva jämställdhetsperspektivet i de granskningar som myndigheten bedriver. En stor del av kostnaden för arbetet uppkommer och redovisas därmed inom respektive granskning.

Tabell 7 Kostnader för jämställdhetsintegrering

Kostnad, tkr	*2020*	*2019*	*2018*
Jämställdhetsperspektiv i tillsyns- och granskningsverksamheten	61	213	41

År 2019 och 2020 är Jämställdhetsintegrering ett återrapporteringskrav enligt regleringsbrevet. ISF har tidigare haft i uppdrag av regeringen att arbeta med jämställdhetsintegrering som metod för att bidra till att nå de övergripande jämställdhetspolitiska målen under åren 2016–2018.[47] Därför finns jämförelsetal från tidigare år.

3.4 Barnrättsperspektiv i tillsyns- och granskningsverksamheten

ISF ingick i det kunskapslyft för barnets rättigheter som pågick under perioden 2017–2019. Vi har under år 2020 fortsatt att arbeta för att höja våra medarbetares kompetens om barnrättsperspektivet. Vi inledde år 2020 med en intern workshop om hur barnrättsperspektivet kan föras in i ISF:s granskning- och tillsynsverksamhet. Alla utredare skulle ha gått Barnombudsmannens webbutbildning om barnkonventionen före workshoppen. Ett pass om barnrättsperspektivet ingår också i den introduktionsutbildning som nya medarbetare får. Under år 2020 har vi utvecklat en ny introduktionsutbildning och planerat in ett utbildningstillfälle i början av år 2021. Vi kommer under året fortsätta arbetet med att ta fram en digital utbildning som en del i ett utbildningspaket för utredare vid ISF.

ISF:s barnrättsgrupp har fått sitt uppdrag förlängt för ytterligare två år. I den nya uppdragsbeskrivningen för barnrättsgruppen ingår att någon gång under tvåårsperioden följa upp medarbetarnas kunskapsnivå, vilket vi planerar att göra i slutet av år 2021. Gruppen håller ihop arbetet med barnrättsperspektivet och fungerar som stöd för utredarna vid diskussioner om möjligheter att föra in ett barnrättsperspektiv i olika projekt. Personer i gruppen har under året också deltagit i olika aktiviteter som har arrangerats av Barnombudsmannen. Dessa aktiviteter är webbseminarium om vägledning för tolkning och tillämpning av barnkonventionen, webbkonferensen ”Hur fungerar barnkonventionen i svensk lag?”, digitalt möte om myndigheternas roll för genomförandet av barnkonventionen, nätverksträffar inom myndighetssamarbetet ”Barnrätt i praktiken” och en nätverksträff för Barnombudsmannens juristnätverk.

Under år 2020 har vi också tagit fram ett metodstöd för att utredare ska få stöd i sina överväganden om hur vi kan anlägga ett barnrättsperspektiv i våra granskningsprojekt. Metodstödet innehåller en rad frågor som kan ställas i olika faser av ett projekt. I arbetet med att se över de dokument som styr vår tillsyns- och granskningsverksamhet har vi under året fört in ett barnrättsperspektiv i mallarna för projektidéer och projektplaner. Vi håller också på att utarbeta ett stöd för hur vi kan förhålla oss till

[47] Regleringsbrev för budgetåret 2016 avseende Inspektionen för socialförsäkringen (S2015/07997/SR).

perspektivet i remissvar genom att uppdatera vår vägledning om att besvara remisser.

ISF:s kostnader för arbetet under året uppgick till 370 tkr, vilket är en kraftig minskning sedan föregående år. Likt arbetet med jämställdhets-integrering har myndigheten kommit långt i det övergripande arbetet med att införliva barnrättsperspektivet i de granskningar som myndigheten bedriver. En stor del av kostnaden för arbetet uppkommer och redovisas därmed inom respektive granskning.

Tabell 8 Kostnader för barnrättsperspektiv

Kostnad, tkr	*2020*	*2019*	*2018*
Barnrättsperspektiv i tillsyns- och granskningsverksamheten	370	1 347	456

3.5 Föreläsningar och presentationer

ISF presenterar sina rapporter för de granskade myndigheterna och presenterar också rapporter regelbundet för Riksdagens socialförsäkrings-utskott. ISF blir även inbjudna till att presentera rapporter vid olika konferenser och i andra sammanhang. Denna typ av aktiviteter är ett viktigt sätt för ISF att sprida kunskap om resultaten av myndighetens tillsyns- och granskningsverksamhet.

En medarbetare har under året genomfört en föreläsning avseende utvärderingen av samordningsförbunden. Föreläsningen hölls för avdelningen för samhällsmedicin och folkhälsa på Göteborgs universitet.

Den totala kostnaden för föreläsningar och presentationer uppgick till 9 tkr, vilket är en kraftig minskning sedan föregående år. Reserestriktioner under året har minskat möjligheterna att genomföra externa besök och efterfrågan på föreläsningar och presentationer har minskat. Styck-kostnader återges inte, eftersom antalet föreläsningar och presentationer är svårt att mäta. Uppgift om styckkostnad riskerar därmed ge en irrelevant bild.

Tabell 9 Kostnader för föreläsningar och presentationer

Kostnad, tkr	*2020*	*2019*	*2018*
Föreläsningar	9	135	365

Under 2018 genomfördes ett utbildningsprogram till regeringskansliet som krävde betydligt mer tid än vad normala förberedelser inför olika informationsinsatser gör.

3.6 Det interna arbetet i övrigt

Tillgång till data

För att ISF ska kunna fullgöra sitt uppdrag måste myndigheten kunna samla in och bearbeta data på individnivå. Merparten av den data som ISF behöver innehåller personuppgifter. Det är därför angeläget att en särskild registerlag om personuppgiftsbehandling vid myndigheten tas fram.

Under 2017 lämnade Socialdataskyddsutredningen ett förslag på hur det förslag till registerlag för ISF, som lämnades i betänkandet *Inbyggd integritet inom Inspektionen för socialförsäkringen*[48], ska anpassas till dataskyddsförordningen.[49] Förslaget till registerlag bereds inom Regeringskansliet. ISF för en kontinuerlig dialog med Regeringskansliet om att fortsätta beredningen av en registerlag.

ISF ansöker i dag om etikprövning när myndigheten behöver behandla känsliga personuppgifter i forskningsprojekt. Det handlar vanligtvis om uppgifter om hälsa. ISF kommer att behöva ansöka om etikprövning i vissa projekt även om en registerlag antas. Under 2018 gjorde ISF en framställan till regeringen om att ändra myndighetens instruktion så att det framgår att ISF har möjlighet att bedriva forskning.[50] Regeringskansliet bereder frågan.

Under året har ISF ansökt om etikprövning hos Etikprövningsmyndigheten för fyra projekt för att få möjlighet att behandla data som innehåller känsliga personuppgifter för forskningsändamål. Samtliga ansökningar har godkänts. Ytterligare en ansökan har godkänts under året som avsåg en ansökan som gjordes under 2019. Etikprövningsmyndighetens generella handläggningstid är två månader. Tidigare var handläggningstiden sex veckor. Konsekvensen blir långa ledtider i de projekt som berörs. I avvaktan på en registerlag har ISF begränsade möjligheter att genomföra granskningar som kräver tillgång till känsliga personuppgifter, men som inte är att anse som forskning.

ISF har upplevt långa ledtider i leveranser av data från Socialstyrelsen och Statistikmyndigheten SCB i några pågående projekt under året, där tiden från beställning till leverans kan ta 6–8 månader. Konsekvensen blir långa ledtider i de projekt som berörs.

Arbete med dataskyddsfrågor

ISF har under året fortsatt arbetet med att anpassa verksamheten till reglerna om dataskydd i dataskyddsförordningen och kompletterande dataskyddslagstiftning.

ISF har genomfört konsekvensbedömningar i myndighetens tillsyns- och granskningsverksamhet under året som kommer bli klara 2021. ISF har också med anledning av en dom från EU-domstolen (C-311/18) kartlagt

[48] SOU 2014:67.
[49] *Dataskydd inom Socialdepartementets verksamhetsområde – en anpassning till EU:s dataskyddsförordning* (SOU 2017:66).
[50] Dnr 2018–0056.

myndighetens så kallade tredjelandsöverföringar för att se över den rättsliga grunden för överföringen. Detta arbete fortgår 2021. I övrigt har ISF bland annat tagit fram nya styrdokument och arbetat för att ge medarbetarna stöd att behandla personuppgifter korrekt.

Agenda 2030

ISF har under året inlett arbetet med att implementera regeringsuppdraget om Agenda 2030 i ISF:s tillsyns- och granskningsverksamhet, enligt regleringsbrevet.[51]

Nytt personalsystem och ny ekonomimodell

I april påbörjades förberedelserna tillsammans med Statens servicecenter (SSC) med att avsluta personalsystemet Palasso och börja använda personalsystemet Primula. I oktober gick ISF enligt plan över till personalsystemet Primula. Övergången har fungerat bra i samarbete med SSC och systemet minskar administrationen av lönehanteringen på myndigheten samtidigt som kontrollen av löneutbetalningarna genomförs på ett bättre sätt.

ISF har också gått över till SSC:s grundtjänst för ekonomimodell som bygger på att alla myndigheter har samma systemuppsättning i ekonomisystemet Agresso. Tjänsten innebär bland annat ett gemensamt leverantörsregister, standardisering av konteringsdimensioner och en gemensam kontoplan. ISF fortsätter att använda samma system för tidrapportering som tidigare. Principerna i fördelning av gemensamma kostnader är samma som tidigare och den nya ekonomimodellen medför en enklare och mer transparent fördelning. I samband med övergången till den nya ekonomimodellen förändrade ISF indelningen av verksamhetsområden, se vidare i kapitel 1.3 Organisation. Förändringarna till följd av den nya ekonomimodellen har inte påverkat kvaliteten i redovisningen av kostnader eller jämförbarheten mot tidigare år i årsredovisningen.

[51] Regleringsbrevet för budgetåret 2020 avseende Inspektionen för socialförsäkringen, S2019/02814/SF.

4 Övergripande granskningar

Inom området övergripande granskningar har ISF publicerat två rapporter och en skrivelse som behandlar övergripande frågor.

Sluttidpunkten för redovisning av regeringsuppdraget om utvärdering av samordningsförbundens verksamhet har förskjutits från den 1 december 2021 till 1 december 2022. Två orsaker till förlängningen av uppdraget är covid-19-pandemin och att det har kommit in färre remisser från Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan till de samordningsförbund som deltar i utvärderingen. Att det har kommit in färre remisser till samordningsförbunden för individer som är i behov av samordningsinsatser har medfört att det tar längre tid än beräknat att rekrytera ett tillräckligt stort antal personer till ISF:s utvärdering.

Projektet om *Försäkringskassans tillämpning av utredningsskyldigheten enligt 110 kap. 13 § socialförsäkringsbalken i vissa fall* har förskjutits till mars 2021 på grund av covid-19-pandemin som har påverkat förutsättningarna för granskningen. Projektet ingick i granskningsplanen för år 2020 och hade en planerad rapportering till november 2020.

Projektet *om Digitala myndigheter och odigitala medborgare* har tidigarelagts till december 2020 på grund av att rapporten begränsades till Pensionsmyndighetens verksamhet. Projektet ingick i granskningsplanen för år 2020 och hade en planerad rapportering till februari 2021.

Tabell 10 Publikationer inom övergripande granskningar

Typ	*Nummer*	*Titel*	*Publicerad*
Rapport	2020:1	Kontrollnivåer och normbildning inom socialförsäkringen	Januari
Rapport	2020:8	Digitala myndigheter och odigitala medborgare	December
Skrivelse		Utvärdering av samordningsförbundens verksamhet på individnivå	December

4.1 Utvärdering av samordningsförbundens verksamhet på individnivå

ISF utvärderar samordningsförbundens verksamhet på uppdrag av regeringen. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 december 2022. Under året har ISF publicerat en skrivelse inom ramen för uppdraget.

Delredovisningen av uppdraget beskriver statusen i utvärderingens två delar. Den första delen utgörs av FINSAM-team i Malmö stad (Malmökraften) och kan liknas vid ett naturligt experiment. Den andra delen utgörs av samordningsteam vid Göteborgs, Insjörikets och Stockholms stad samordningsförbund. Denna del av utvärderingen är ett kontrollerat experiment.

Två rapporter har tidigare publicerats inom ramen för uppdraget.[52]

Skrivelsen publicerades i december.[53]

4.2 Kontrollnivåer och normbildning inom socialförsäkringen

I rapporten introduceras den relativt nya metoden *agentbaserad simulering*. Metoden tillåter myndigheter att rekonstruera en konkret beslutssituation i en datorsimulering och är särskilt användbar för att belysa frågor där människors interaktion och påverkan på varandras beteenden ger utfall som är svåra att förutsäga. ISF har testat metoden genom att analysera frågor som berör förväntade effekter av kontroll inom socialförsäkringen. Interaktionen sker genom att de försäkrade kommunicerar med varandra om sina erfarenheter av kontroll.

ISF:s sammanfattande bedömning är att simulering i artificiella samhällen gör det möjligt att belysa frågor där traditionella analysmetoder inte räcker till. Agentbaserad simulering är en kompletterande metod som myndigheter kan använda sig av för att bereda ärenden för att kunna ta kostnads-effektiva beslut. Tillsammans med rapporten publicerades också en arbetsrapport som ger en fördjupad beskrivning av metoden, hur analysen är konstruerad och som i detalj beskriver hur vi har gått tillväga.

Rapporten publicerades i januari.[54]

4.3 Digitala myndigheter och odigitala medborgare

ISF har undersökt allmänhetens kontakter med Pensionsmyndigheten, och särskilt kartlagt kontaktvägarna för de som inte använder myndighetens digitala kanaler och tjänster. Pensionsmyndigheten är medveten om att många pensionärer och pensionssparare inte använder myndighetens webbtjänster, och erbjuder därför alternativa kontaktvägar. Ambitionen är att ingen ska lämnas utanför. Men ISF:s granskning visar att tillgänglig-heten på flera sätt är begränsad för de människor som inte är digitala. Framför allt har Pensionsmyndighetens kundservice periodvis haft stora problem med långa telefonköer.

Pensionssparare som inte använder e-legitimation har också svårt att få en överblick över sin framtida pension och planera för sin pensionering. Det beror på att prognostjänsten Min Pension kräver inloggning med e-

[52] ISF Rapport 2019:1 och ISF Rapport 2019:4, dnr 2017-0023.
[53] Skrivelse 2020, dnr 2017-0023.
[54] ISF Rapport 2020:1, dnr 2019-0015.

legitimation. Det finns en risk att dessa personer gör mindre medvetna val inför sin pensionering.

Frågan om digitaliseringens konsekvenser berör inte bara Pensionsmyndigheten, utan alla myndigheter som digitaliserar. Myndigheternas digitalisering skapar nya möjligheter och är ofta positiv för kontakten med medborgarna. Men både myndigheterna och regeringen behöver i sin styrning ta ansvar för att ingen lämnas utanför.

Rapporten visar att många människor har behov av icke-digitala myndighetskontakter. Behoven finns hos de som inte använder dator och internet eller som saknar e-legitimation. Men många har också svårt att förstå myndighetsspråk, blanketter och krångliga regler. Därför behövs det kontaktvägar och möjlighet till personlig hjälp vid sidan av webbtjänsterna.

Rapporten publicerades i december.[55]

4.4 Kostnader

Kostnaden för de publikationer som lämnats inom ramen för de två projekt som har redovisats slutligt till regeringen under året uppgick till i genomsnitt 3,4 miljoner kronor per projekt. Genomsnittskostnaden är cirka 7 miljoner kronor lägre per projekt än föregående år, då den genomsnittliga kostnaden var 10,4 miljoner kronor per projekt. Projekten som avslutades under år 2019 var omfattande och resursintensiva. Granskningarna som slutredovisas i år har varit mindre omfattande och krävt färre resurser.

Kostnaderna för uppdraget med samordningsförbunden kommer att redovisas samlat när uppdraget slutförts 2022.

Tabell 11 Kostnader för avslutade projekt inom övergripande granskningar, tkr

Slutprestation	*2020*
Kontrollnivåer och normbildning inom socialförsäkringen	2 816
Digitala myndigheter och odigitala medborgare	3 953
Genomsnittskostnader	
Genomsnittskostnad år 2020	3 384
Genomsnittskostnad år 2019	10 445
Genomsnittskostnad år 2018	4 261

ISF redovisar slutprestationernas totala kostnad. I denna kan flera publikationer ingå. Om projekt bedrivs över flera verksamhetsår inkluderas även kostnader från tidigare år som är hänförbara till slutprestationen. Genomsnittskostnaden utgör ett jämförelsetal baserat på kostnaden för de projekt som redovisas under året.

[55] ISF Rapport 2020:8, dnr 2019–0154.

5 Förmåner till barn och familj

ISF har publicerat tre rapporter inom området förmåner till barn och familj.

Tabell 12 Publikationer om förmåner till barn, familjer och personer med funktionsnedsättning samt tandvårdsförmåner

Typ	*Nummer*	*Titel*	*Publicerad*
Rapport	2020:3	Vad vet föräldrar om föräldrapenningen?	Mars
Rapport	2020:4	Ökat uttag av dagar med föräldrapenning	Mars
Rapport	2020:10	Ekonomiska konsekvenser för föräldrar med barn som bor växelvis	December

5.1 Vad vet föräldrar om föräldrapenning?

ISF har på uppdrag av regeringen kartlagt vilken kunskap som nyblivna föräldrar har om regelverket för föräldrapenning. Enkätundersökningen visar att föräldrarna känner till olika delar av föräldrapenningen olika väl, och att vissa regler är kända av relativt få föräldrar. Mammor har till exempel större kunskap om reglerna än pappor. Men både mammor och pappor har låg kunskap om de mer nytillkomna reglerna. Det gäller till exempel begränsningen av antalet dagar som kan tas ut efter barnets fyraårsdag.

Kartläggningen visar även att Försäkringskassan är en viktig källa till information för föräldrar med barn som är cirka ett år gamla. Ungefär tre av fyra föräldrar uppger att de har fått information om föräldrapenningen från myndigheten. Försäkringskassans webbplats är en särskilt viktig informationskälla. De föräldrar som uppger att de har fått information från Försäkringskassan har i genomsnitt också något större kunskap än andra föräldrar.

En slutsats är att Försäkringskassans information behöver rikta sig till olika målgrupper och särskilt till pappor. En av fyra föräldrar i enkätundersökningen uppger inte att de har fått någon information om föräldrapenningen från Försäkringskassan. Det talar för att myndigheten behöver genomföra olika sorters informationsinsatser, och förmedla information som är lättillgänglig för personer med olika förutsättningar att tillgodogöra sig information.

Rapporten publicerades i mars.[56]

[56] ISF Rapport 2020:3, dnr 2018-160.

5.2 Ökat uttag av dagar med föräldrapenning

ISF har på uppdrag av regeringen utvärderat en reform från 2014 inom föräldrapenningen som innebar att föräldrar kan spara högst 96 dagar efter det att barnet har fyllt fyra år. Samtidigt infördes en uppdelning av dagar med olika ersättningsnivåer, där vardera föräldern får 195 dagar med en ersättning på sjukpenningnivå eller grundnivå och 45 dagar med en ersättning på lägstanivå.

Reformen har bidragit till att både mammor och pappor i genomsnitt har ökat uttaget av dagar med föräldrapenning fram till barnets fyraårsdag. Men reformen har framför allt påverkat pappors uttag, som i genomsnitt har ökat uttaget med 11 dagar fram till barnet fyllt fyra år. Detta innebär att reformen har bidragit till ett något mer jämställt uttag av dagar med föräldrapenning. Före reformen tog förstagångspappor ut i genomsnitt 29 procent av dagarna med föräldrapenning och flerbarnspappor tog ut 26 procent. Som en effekt av reformen ökar pappornas andel med runt 2 procentenheter för båda grupperna.

Reformen har påverkat mammor och pappor på olika sätt även när det gäller fördelningen av dagar på sjukpenningnivå eller grundnivå respektive lägstanivå. Pappor som grupp har ökat sitt uttag av dagar på sjukpenning-nivå eller grundnivå medan mammor främst har ökat sitt uttag av lägstanivådagar. En konsekvens av detta är att mammor i genomsnitt får en något lägre ersättning för de dagar som tas ut.

Rapporten publicerades i mars.[57]

5.3 Ekonomiska konsekvenser för föräldrar med barn som bor växelvis

ISF har på uppdrag av regeringen analyserat de ekonomiska konsekvenserna av en reform som innebär att underhållsstöd till föräldrar med barn som bor växelvis fasas ut och avskaffas helt år 2021. I stället infördes ett nytt bostadsbidrag för föräldrar med barn som bor växelvis. Analysen i den rapport som publicerades år 2020 är avgränsad till att simulera det ekonomiska konsekvenserna för ensamstående föräldrar med underhållsstöd för växelvist boende. I slutrapporten som publiceras i december 2022 inkluderas även andra grupper som berörs av reformen.

ISF:s simuleringar av de ekonomiska konsekvenserna visar att det nya bostadsbidraget för barn som bor växelvis inte fullt ut kompenserar för att underhållsstödet vid växelvist boende avskaffas. Majoriteten av de ensamstående föräldrarna, som hade haft underhållsstöd vid växelvist boende om reformen inte hade genomförts, får ett minskat bidrag. Men reformens konsekvenser varierar mellan olika grupper. Reformen har större negativa ekonomiska konsekvenser för föräldrar med många barn än för dem med få barn och för föräldrar med lägst inkomst än för dem med högre inkomst. De negativa ekonomiska konsekvenserna påverkar också många fler kvinnor och bidragen minskas mer för kvinnor än för män. I

[57] ISF Rapport 2020:4, dnr 2018-160.

genomsnitt får kvinnor en bidragsminskning med cirka 870 kronor i månaden och män en minskning med cirka 500 kronor i månaden.

Rapporten publicerades i december.[58]

5.4 Kostnader

Kostnaden för de publikationer som lämnats inom ramen för det projekt som har redovisats slutligt till regeringen under året uppgick i genomsnitt till 4,6 miljoner kronor. Genomsnittskostnaden är cirka 2,7 miljoner kronor lägre än föregående år. Skillnaden beror på att projektet som har avslutas under året har varit mindre omfattande och krävt mindre arbetstid.

Tabell 13 Kostnader för avslutade projekt om förmåner till barn och familjer, tkr

Slutprestation	*2020*
Vad vet föräldrar om föräldrapenning? Ökat uttag av dagar med föräldrapenning	4 633
Genomsnittskostnader	
Genomsnittskostnad år 2020	4 633
Genomsnittskostnad år 2019	7 322
Genomsnittskostnad år 2018	2 086

ISF redovisar slutprestationernas totala kostnad. I denna kan flera publikationer ingå. Om projekt bedrivs över flera verksamhetsår inkluderas även kostnader från tidigare år som är hänförbara till slutprestationen. Genomsnittskostnaden utgör ett jämförelsetal baserat på kostnaden för de projekt som redovisas under året.

[58] ISF Rapport 2020:10, dnr 2019-0095.

6 Ohälsorelaterade förmåner

ISF har publicerat två rapporter och en skrivelse inom ohälsoområdet.

Projektet *Hur det går för unga som får avslag på ansökan om aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga* har förskjutits till mars 2021 på grund av försenade leveranser av data. Projektet ingick i granskningsplanen för år 2020 och hade ursprungligen en planerad rapportering till oktober 2020.

Tabell 14 Publikationer om ohälsorelaterade förmåner

Typ	*Nummer*	*Titel*	*Publicerad*
Rapport	2020:6	Förebyggande sjukpenning	November
Rapport	2020:9	Variationen inom aktivitetsersättningen	December
Skrivelse		Uppdrag angående uppföljning och utvärdering av förstärkt rehabilitering för återgång i arbete – en delredovisning	November

6.1 Förebyggande sjukpenning

Granskningen visar att reglerna för förebyggande sjukpenning inte är ändamålsenliga för hälso- och sjukvårdens och Försäkringskassans arbete med att förebygga sjukdom, nedsatt arbetsförmåga och sjukfrånvaro.

Reglerna medför att förbyggande sjukpenning inte är träffsäker och funktionell när det gäller att behandla eller rehabilitera personer som riskerar att få de sjukdomar som står för en stor del av dagens sjukfrånvaro. Granskningen visar också att det finns brister i Försäkringskassans handläggning av ärenden om förebyggande sjukpenning, både i kommunikationen mellan enskilda personer och myndigheten och i beslutsprocessen. Försäkringskassans tvåstegsförfarande när myndigheten handlägger ärenden riskerar att motverka syftet med förmånen.

ISF anser att det är bra att regeringen har tillsatt en utredning (Dir. 2020:31) som har i uppdrag att se över regelverket för bland annat förebyggande sjukpenning.

Rapporten publicerades i november.[59]

[59] ISF Rapport 2020:6, dnr 2018-0187.

6.2 Variationen inom aktivitetsersättningen

ISF har på uppdrag av regeringen granskat och analyserat orsakerna till att andelen avslag på ansökningar om aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga har varierat över tid.

En viktig del av förklaringen till den starka ökningen i avslagsandelar under 2017 och 2018 är att Försäkringskassan förändrade hur de handlägger ärenden om aktivitetsersättning och hur de tillämpar reglerna för förmånen. Granskningen visar också att regeringens styrning av Försäkringskassan och förmånen aktivitetsersättning har haft betydelse för förändringarna i handläggningen och för de ökade avslagen.

ISF anser att regeringen bör utforma styrningen av Försäkringskassan och aktivitetsersättningen på ett sätt som bidrar till en långsiktigt hållbar och stabil utveckling av aktivitetsersättningen. ISF anser dessutom att Försäkringskassan bör utforma den interna styrningen på ett sådant sätt att den undviker kraftiga svängningar i handläggningen och tillämpningen av socialförsäkringen.

Rapporten publicerades i december.[60]

6.3 Uppdrag angående uppföljning och utvärdering av förstärkt rehabilitering för återgång i arbete – en delredovisning

ISF följer upp och utvärderar reformen om förstärkt rehabilitering för återgång i arbete på uppdrag av regeringen. Uppdraget ska slutredovisas senast den 30 november 2021. Under året har ISF publicerat en skrivelse inom ramen för uppdraget.

Delredovisningen av uppdraget beskriver det arbete som ISF hittills har genomfört inom ramen för uppdraget samt det arbete som pågår för att svara på uppdraget och de olika delar som uppdraget innehåller.

Skrivelsen publicerades i november.[61]

6.4 Kostnader

Kostnaderna för de publikationer som har lämnats inom ramen för de två projekt som har redovisats slutligt till regeringen under året uppgick i genomsnitt till 7,7 miljoner kronor per projekt. Genomsnittskostnaden är cirka 3,5 miljoner kronor högre per projekt än föregående år. Det beror på att projekten som har avslutas under året har varit mer omfattande och mer resursintensiva än det föregående året till följd av att ISF har haft mindre erfarna utredare under återuppbyggnaden av myndigheten.

[60] ISF Rapport 2020:9, dnr 2019-0174.
[61] Skrivelse 2020, dnr 2019-0208.

Tabell 15 Kostnader för avslutade projekt om ohälsorelaterade förmåner, tkr

Slutprestation	*2020*
Förebyggande sjukpenning	7 653
Variationen inom aktivitetsersättningen	7 805
Genomsnittskostnader	
Genomsnittskostnad år 2020	7 729
Genomsnittskostnad år 2019	4 277
Genomsnittskostnad är 2018	3 362

ISF redovisar slutprestationernas totala kostnad. I denna kan flera publikationer ingå. Om projekt bedrivs över flera verksamhetsår inkluderas även kostnader från tidigare år som är hänförbara till slutprestationen. Genomsnittskostnaden utgör ett jämförelsetal baserat på kostnaden för de projekt som redovisas under året.

7 Förmåner till personer med funktionsnedsättning

ISF har publicerat en rapport inom området med förmåner till personer med funktionsnedsättning.

Tabell 16 Publikationer om ohälsorelaterade förmåner

Typ	*Nummer*	*Titel*	*Publicerad*
Rapport	2020:5	Införandet av omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning	Maj

7.1 Införandet av omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning

Granskningen visar att visar att införandet av de nya förmånerna omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning och utfasningen av de gamla förmånerna handikappersättning och vårdbidrag har lett till negativa och allvarliga konsekvenser för många enskilda personer och familjer med barn som har en funktionsnedsättning.

De negativa konsekvenserna beror framför allt på att handläggningstiderna har blivit långa, vilket har medfört att många sökande får vänta allt för länge på ett beslut om ersättning. Övergångsbestämmelserna har bidragit till långa handläggningstider och glapp i utbetalningar mellan förmånerna. Granskningen visar också att det har funnits betydande brister i Försäkringskassans förutsättningar att införa de nya förmånerna.

ISF anser att regeringen behöver säkerställa att den myndighet som ska införa en reform har tillräcklig tid för att göra nödvändiga förberedelser. ISF anser dessutom att både regeringen och Försäkringskassan eller den myndighet som ska införa en reform kontinuerligt behöver följa upp införandet för att snabbt kunna uppmärksamma och åtgärda de oväntade och oönskade konsekvenser som reformen kan medföra.

Rapporten publicerades i maj.[62]

7.2 Kostnader

Kostnaderna för den publikation som har lämnats inom ramen för det projekt som har redovisats slutligt till regeringen under året uppgick till 4,0 miljoner kronor. Under år 2019 genomfördes ingen granskning inom

[62] ISF Rapport 2020:5, dnr 2019-0084.

förmånsområdet och under år 2018 var den granskning som genomfördes mindre omfattande.

Tabell 17 Kostnader för avslutade projekt om förmåner till personer med funktionsnedsättning, tkr

Slutprestation	*2020*
Införandet av omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning	4 038
Genomsnittskostnader	
Genomsnittskostnad år 2020	4 038
Genomsnittskostnad år 2019	0
Genomsnittskostnad är 2018	2 090

ISF redovisar slutprestationernas totala kostnad. I denna kan flera publikationer ingå. Om projekt bedrivs över flera verksamhetsår inkluderas även kostnader från tidigare år som är hänförbara till slutprestationen. Genomsnittskostnaden utgör ett jämförelsetal baserat på kostnaden för de projekt som redovisas under året.

8 Pensioner och pensionsrelaterade förmåner

ISF har publicerat en rapport inom pensionsområdet.

Tabell 18 Publikationer om pensioner och pensionsrelaterade förmåner

Typ	*Nummer*	*Titel*	*Publicerad*
Rapport	2020:7	Tidig och sen pensionering	November

8.1 Tidig och sen pensionering

ISF har analyserat vilka som går i pension tidigt, vilka som går i pension sent, och varför människor väljer att gå i pension eller att fortsätta arbeta. Rapporten bidrar med kunskapsunderlag om dagens pensionsmönster och om förutsättningarna för att förlänga arbetslivet. Analysen baseras på en enkätstudie med runt 12 000 deltagare mellan 65 och 76 år

De flesta som går i pension uppger att de har andra meningsfulla saker att göra än att arbeta. De flesta som fortsätter arbeta uppger att de gör det för att arbetet är stimulerande. Men det finns även en förhållandevis stor grupp som går i pension tidigt på grund av hälsoskäl eller för att arbetet är alltför stressigt. Runt en femtedel fortsätter också arbeta av huvudsakligen ekonomiska skäl.

Analysen visar att människors arbetsförhållanden har stor betydelse för deras beslut att gå i pension eller att fortsätta arbeta. Människor med påfrestande arbetsförhållanden går ofta tidigt i pension, medan de som har möjlighet att själva styra över sitt arbete i högre grad fortsätter att arbeta efter 65 års ålder. Bland de som fortsätter att arbeta efter 65 års ålder är det många som anpassar sin arbetssituation på något sätt. Nästan hälften av alla som har arbetat heltid före 65 hade gått ner på deltid efter 65 års ålder.

De pensionsmönster som framkommer pekar mot en risk för ökad ekonomisk ojämlikhet bland pensionärer. De som går tidigt i pension är oftare lågutbildade, personer med dålig hälsa, personer med påfrestande arbetsförhållanden, och kvinnor. Detta är grupper där många har lägre livsinkomster och därmed får lägre pensioner. Däremot är det i större utsträckning resursstarka grupper som är mer benägna att fortsätta arbeta efter 65. Det kan leda till att resursstarka grupper får ännu högre pensioner på grund av ett längre arbetsliv, medan andra riskerar att få låga pensioner eftersom de slutar arbeta tidigt.

Rapporten publicerades i november.[63]

8.2 Kostnader

Kostnaden för publikationen som har lämnats inom ramen för det projekt som har redovisats slutligt till regeringen under året uppgick till 4,1 miljoner kronor. Genomsnittskostnaden har ökat med cirka 800 tkr jämfört med föregående år till följd av att externa resurser har använts i projektet.

Tabell 19 Kostnader för avslutade projekt om pensioner och pensionsrelaterade förmåner, tkr

Slutprestation	*2020*
Tidig och sen pensionering	4 103
Genomsnittskostnader	
Genomsnittskostnad år 2020	4 103
Genomsnittskostnad år 2019	3 286
Genomsnittskostnad år 2018	2 690

ISF redovisar slutprestationernas totala kostnad. I denna kan flera publikationer ingå. Om projekt bedrivs över flera verksamhetsår inkluderas även kostnader från tidigare år som är hänförbara till slutprestationen. Genomsnittskostnaden utgör ett jämförelsetal för antalet rapporter baserat på kostnaden för de projekt som redovisas under året.

[63] ISF Rapport 2020:7, dnr 2019-0170.

9 Tandvårdsförmåner

Under året har ISF inte publicerat någon rapport inom området tandvårdsförmåner.

Projektet om *Fri tandvård för unga vuxna* har förskjutits till i april 2021 på grund av personalförändringar samt försenade dataleveranser till följd av covid-19-pandemin. Projektet ingick i granskningsplanen för år 2020 och skulle ursprungligen ha rapporterats i september 2020.

9.1 Kostnader

ISF redovisar kostnaden för de publikationer som har lämnats inom ramen för de projekt som har redovisats slutligt till regeringen under året och inom tandvårdsförmåner har ingen publicering gjorts. För åren 2018 och 2019 finns inga rapporter som är publicerade och tabellen för tandvårdsförmåner redovisas därför inte.

10 Effekter av ISF:s verksamhet

10.1 Allmänt om effekterna av tillsyns- och granskningsverksamheten

Det finns inte någon given metod för att mäta effekterna av en myndighets verksamhet. Vi skulle kunna säga att effekterna är skillnaden mellan den faktiska utvecklingen och hur utvecklingen skulle ha sett ut om myndigheten inte hade funnits. Men eftersom det inte går att göra en sådan jämförelse är det svårt att mäta effekterna.

Det går inte alltid att räkna med att den typ av övervakande och förebyggande verksamhet som ISF bedriver leder till direkta förändringar för medborgarna eller samhället i övrigt. Resultat av verksamheten finns i stället ofta inom den kedja av åtgärder och beslut som krävs för att ett politiskt initiativ så småningom ska leda till en faktisk förändring för enskilda individer, grupper av individer eller för samhället i stort.

Att arbetet faktiskt leder till förändring är för en myndighet som ISF ett av de viktigaste kriterierna på att myndighetens arbete är relevant och väl genomfört. Det betyder att de iakttagelser som ISF gör och de rekommendationer som myndigheten lämnar i sina rapporter och andra publikationer omsätts i praktisk handling. Samtidigt är det svårt att visa exakt vilka effekter ISF:s arbete har haft i alla situationer där det har kommit till användning.

I det följande ges en kortfattad beskrivning av de effekter av ISF:s verksamhet som har kunnat iakttas under 2020. En mer utförlig beskrivning av effekterna finns i den årliga rapporten som myndigheten lämnar till regeringen tillsammans med årsredovisning.

10.2 Effekter på riksdagens och regeringens styrning

ISF:s rapporter används ofta som underlag för olika typer av riksdags- och regeringsbeslut. Det kan vara underlag i olika skeden i lagstiftningsarbeten eller arbeten med andra författningsändringar, till exempel för att ta fram kommittédirektiv eller som underlag för offentliga utredningar eller propositioner. Det förekommer också att regeringen använder ISF:s rapporter som underlag när den beslutar om att lämna olika uppdrag till andra myndigheter.

Slutsatserna i ISF:s rapporter ligger också många gånger till grund för regeringens resultatbedömningar, och rapporterna används inte sällan som underlag i arbetet med budgetpropositionen.

I budgetpropositionen för 2021 framgår att resultat från ISF-rapporter har haft betydelse som bedömningsgrund för resultatutvecklingen inom utgiftsområdet ekonomisk trygghet för familjer och barn.[64] Vidare refererar budgetpropositionen till 2 av ISF:s rapporter och 4 remissyttranden från ISF. Utöver detta har ISF under 2020 omnämnts i 6 propositioner eller regeringsskrivelser, 8 betänkanden från offentliga utredningar (SOU), 3 departementspromemorior (Ds) och 5 kommittédirektiv.

Även i riksdagen förekommer referenser till ISF i olika sammanhang, som exempelvis motioner, utskottsbetänkanden, interpellationer och skriftliga frågor. Under 2020 har ISF omnämnts i ett 50-tal av riksdagens dokument.

Underlag i utrednings- och författningsarbete

ISF:s rapporter används ofta som underlag och referensmaterial i statliga utredningar och även vid annat författningsarbete.

En särskild utredare har gjort en översyn av yrket personlig assistent, och lämnade sitt betänkande i januari 2020.[65] Utredningen föreslår att regeringen ger Inspektionen för vård och omsorg (IVO) i uppdrag att genomföra en tillsyn av hur regelverket om egenvård och vård på delegation tillämpas vid personlig assistans. I sammanhanget refererar utredningen till att ISF tidigare har konstaterat oklarheter kring egenvård kontra hälso- och sjukvård på delegation, och att ISF i rapporten *Sjukvårdande insatser och personlig assistans*[66] lyfter fram att det finns en oro hos assistansanordnare över att personliga assistenter utför åtgärder där säkerheten för assistansanvändaren kan ifrågasättas. Utredningen refererar till att ISF i rapporten rekommenderar att regeringen ser över möjligheterna att skapa ett system som förtydligar vilket ansvar olika huvudmän har för de insatser som personliga assistenter gör.

I kommittédirektivet *Stärkt rätt till personlig assistans för stöd vid egenvård, vid tillsyn samt för barn* tillsätter regeringen en särskild utredare som ska se över möjligheten att stärka rätten till personlig assistans för stöd vid egenvårdsinsatser samt analysera och ge förslag på hur rätten till personlig assistans för behov av hjälp med tillsyn kan stärkas.[67] Utredaren ska också se över föräldraansvaret vid bedömningen av barns rätt till personlig assistans. När det gäller uppdraget att se över föräldraansvaret hänvisar regeringen i kommittédirektivet till att ISF i rapporten *Vad är normalt*[68] rekommenderar regeringen att låta utreda den rättsliga regleringen av föräldraansvaret. Regeringen poängterar också att ISF i rapporten påpekar att bestämmelsen om föräldraansvar i socialförsäkringsbalken ger ett stort tolkningsutrymme, samtidigt som det inte framgår av förarbetena hur föräldraansvaret ska avgränsas och bedömas. Regeringen yttrar vidare att ISF:s granskning visar att handläggare på Försäkringskassan anser att det är svårt att bedöma vad som ingår i ett föräldraansvar, och att det handläggarstöd som finns inte räcker till och det finns en risk för osakliga skillnader i besluten.

---

[64] Prop. 2020/21, *Budgetpropositionen för 2021,* utgiftsområde 12, s. 9.
[65] SOU 2020:1, *Översyn av yrket personlig assistent.*
[66] ISF Rapport 2016:16.
[67] Dir. 2020:3 och Dir. 2020:90.
[68] ISF Rapport 2014:6.

Regeringen föreslår i en proposition i mars 2020 att hjälp med de grundläggande behoven andning och måltider i form av sondmatning ska grunda rätt till personlig assistans oavsett hjälpens karaktär.[69] I propositionen anger regeringen att ISF i remissbehandlingen anfört att gränsdragningen mellan hälso- och sjukvård och egenvård är problematisk när det gäller hjälp med andning och måltider i form av sondmatning, och att det behöver finnas tydligare regler om vilka hälso- och sjukvårds-åtgärder som kan utföras av en personlig assistent som egenvård. Även ansvarsfrågan om något går fel bör belysas enligt ISF, med hänsyn till att patientsäkerhetslagen inte gäller för egenvårdsinsatser. Regeringen konstaterar i propositionen att denna problematik ska belysas av en särskild utredare som tillsattes i januari 2020.

En särskild utredare fick i mars 2020 i uppdrag av regeringen att se över sjukersättningen och aktivitetsersättningen i syfte att förmånerna ska ge hög trygghet vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga, god förutsebarhet för den enskilde och stabilitet i tillämpningen över tid.[70] Regeringen anger i kommittédirektivet att regelverket är svårt att överblicka och att ISF i rapporten *Steglös avräkning*[71] exempelvis har konstaterat att regelverket om så kallad steglös avräkning för personer som har beviljats sjukersättning enligt de regler som gällde före den 1 juli 2008 är administrativt mödosamt för både Försäkringskassan och den försäkrade. Regeringen anger också att utredaren ska samråda med bland annat ISF vid genomförandet av uppdraget, som ska redovisas till regeringen senast den 30 juli 2021. Flera granskningsprojekt hos ISF har också samrått med utredningen och presenterat och diskuterat granskningens resultat med utredningen. Det gäller projekten som arbetade med rapporten *Förebyggande sjukpenning*[72] och rapporten *Variationen inom aktivitetsersättningen*[73]. Även ett nu pågående projektet hos ISF, som på uppdrag av regeringen gör en komparativ analys av tidig pensionering, har samrått med utredningen.

I kommittédirektivet *En trygg sjukförsäkring med människan i centrum* fick en särskild utredare i uppdrag att analysera delar av regelverket kring sjukförsäkringen i syfte att säkerställa en mer rättssäker och ändamålsenlig sjukförsäkring.[74] En del av uppdraget redovisades i januari 2020 i betänkandet *En begriplig och trygg sjukförsäkring med plats för rehabilitering*[75]. Utredningen använder flera av ISF:s rapporter som underlag och informationskälla i sin utredning. Exempelvis refererar utredningen till ISF:s rapport *Bedömningar vid 90 och 180 dagar i rehabiliteringskedjan*[76] och ISF:s slutsatser om bristande aktivitet hos Försäkringskassan tidigt i sjukfallen. Utredningen använder ISF:s iakttagelser i Rapporten *Ökning av antalet personer som får beslut om indragen sjukpenning*[77] för att beskriva ett antal fakta om utvecklingen med

[69] Prop. 2019/20:92, *Personlig assistans för samtliga hjälpmoment som avser andning och måltider i form av sondmatning.*
[70] Dir. 2020:31, *Ett mer ändamålsenligt regelverk i sjuk- och aktivitetsersättningen och förmåner vid rehabilitering*.
[71] ISF Rapport 2018:11.
[72] ISF Rapport 2020:6.
[73] ISF Rapport 2020:9.
[74] Dir. 2018:26.
[75] SOU 2020:6.
[76] ISF Rapport 2017:9.
[77] ISF Rapport 2018:12.

ökade antal avslag inom sjukpenningen. Samma rapport samt rapporterna *Striktare sjukförsäkring och tidig ålderspensionering*[78] och *Tidigt utträde från arbetslivet bland kvinnor och män*[79] har bidragit med faktaunderlag till utredningens förslag om att äldre försäkrade med begränsad tid i arbetslivet ska bedömas mot arbete hos arbetsgivaren oavsett hur länge de har haft nedsatt arbetsförmåga.

Den avslutande delen av uppdraget i kommittédirektivet *En trygg sjukförsäkring med människan i centrum* bestod i att utreda behovet av anpassningar av försäkringsskyddet för personer med timanställningar och andra tidsbegränsade anställningar. Denna del av uppdraget redovisades i april 2020 i slutbetänkandet *En sjukförsäkring anpassad efter individen*[80]*.* Betänkandet refererar till att ISF i rapporten *Tidsbegränsade anställningar och sjukförsäkringen*[81] kommer fram till att det kan vara svårt för de försäkrade att förutse om en ansökan om sjukpenning kommer att prövas mot ett normalt förekommande arbete eller mot det arbete som de faktiskt har utfört före insjuknandet. Det innebär att även storleken på den eventuellt beviljad sjukpenningen kan vara svår att förutse.

2018 beslutade regeringen att ge en särskild utredare – en nationell samordnare – i uppdrag att främja samverkan mellan aktörerna i sjukskrivningsprocessen. [82] I maj 2020 kom utredningens betänkande *Tillsammans för en välfungerande sjukskrivnings- och rehabiliterings-process*[83]*.* Utredningen hänvisar i flera avseenden till ISF:s iakttagelser i de två rapporter[84] som ISF hittills har publicerat i regeringsuppdraget att utvärdera samordningsförbundens verksamhet. Utredningen anger bland annat i betänkandet att de problem som beskrivs i ISF:s rapport, som har att göra med svårigheterna att få insatser som bedöms vara framgångsrika att implementeras hos någon av aktörerna, också har framkommit i utredningens möten med samordningsförbund. Av betänkandet framgår också att utredningen har genomfört en studie av individsynpunkter i syfte att identifiera brister och utvecklingsområden ur ett individperspektiv. I det sammanhanget har utredningen tagit del av och analyserat 114 unika individsynpunkter som har inkommit till ISF under sista halvåret 2018.

Regeringen har i februari 2020, i *Tilläggsdirektiv till Utredningen om bostadsbidrag och underhållsstöd – minskad skuldsättning och ökad träffsäkerhet*, gett den särskilde utredaren i uppdrag att även utreda hur tillämpningen av de särskilda skälen inom underhållsstödet kan förtydligas och få ett vidare tillämpningsområde utifrån syftet med regleringen.[85] Regeringen konstaterar i direktivet att ISF, i rapporten *Från underhållsstöd till underhållsbidrag*[86]*,* rekommenderar regeringen att utreda förut-sättningarna för en lagändring så att rätten till underhållsstöd inte behöver prövas på nytt när det finns särskilda skäl och dessa sannolikt kvarstår. Utredaren presenterade sina förslag i promemorian *En justerad*

[78] ISF Rapport 2014:7.
[79] ISF Rapport 2018:10.
[80] SOU 2020:26.
[81] ISF Rapport 2016:1 AR.
[82] Dir. 2018:27, *Nationell samordnare för en välfungerande sjukskrivningsprocess.*
[83] SOU 2020:24.
[84] ISF, *Samordningsförbundens organisering och verksamhet.* Rapport 2019:1 och ISF, *Gör samordningsförbund någon skillnad?* Rapport 2019:4.
[85] Dir. 2020:14.
[86] ISF Rapport 2019:7.

indragningsbestämmelse i underhållsstödet i juni 2020.[87] Promemorian uppger att efter att de nya reglerna infördes har vissa tillämpningsproblem uppmärksammats, och att de framför allt har framkommit i ISF:s rapport. Promemorian presenterar ett antal förslag som går i linje med ISF:s iakttagelser i rapporten.

Regeringen har tillsatt en utredare att göra en översyn av regelverket om den tillfälliga föräldrapenningen. Syftet med översynen är att modernisera, renodla och förenkla regelverket och göra det mer lättöverskådligt. Översynen är också tänkt att minska utrymmet för fusk och felaktiga utbetalningar. Regeringen hänvisar i direktivet till att ISF i rapporten *Försäkringskassans hantering av tillfällig föräldrapenning*[88] visar att det är svårt för föräldrar att förstå regelverket i fråga om när en annan person än föräldern kan få tillfällig föräldrapenning, och att det i vissa fall även är svårt för handläggarna hos Försäkringskassan att administrera. Regeringen gör bedömningen att det därför finns skäl att se över regelverkets ändamålsenlighet för ensamstående föräldrar. Regeringen konstaterar också att antalet egenföretagare på arbetsmarknaden ökat och hänvisar till att ISF:s rapport *Sjukfrånvaro och vård av barn bland företagare*[89] visar att den tillfälliga föräldrapenningen för vård av barn utnyttjas mindre av företagare än av anställda, men att skillnaderna är stora mellan olika grupper av företagare. När det gäller uppdraget i direktivet att minska utrymmet för fusk och felaktiga utbetalningar, samt att stärka möjligheterna till kontroll, nämner regeringen riskbaserade kontroller där ärenden som kan ha hög risk för felaktigheter väljs ut via urvalsprofiler för ytterligare kontroll före eller efter utbetalning. Regeringen konstaterar att ISF efter en granskning[90] av de riskbaserade kontrollerna har funnit att dessa är ett effektivt sätt att bedriva kontroll som bör vidareutvecklas.

I betänkandet *Äldre har aldrig varit yngre – allt fler kan och vill arbeta längre* föreslår *Delegationen för senior arbetskraft* vilka överväganden och åtgärder olika aktörer behöver göra för att fler ska kunna få ett längre arbetsliv.[91] Delegationen har använt ISF:s rapport *Tidigt utträde från arbetslivet bland kvinnor och män*[92] som underlag i flera frågor i betänkandet.

I betänkandet *55 år och karensval,* som är ett delbetänkande av *Utredningen om ett förbättrat trygghetssystem för företagare*, föreslår utredningen att åldersgränsen 55 år som bortre gräns för möjligheten att kunna välja kortare karenstid i sjukförsäkringen ska tas bort för en försäkrad med inkomst av annat förvärvsarbete och som betalar egenavgifter.[93] I betänkandet presenterar utredningen en analys av inkomstens betydelse i val av karensdag för egenföretagare. I detta sammanhang hänvisar utredningen till ett resonemang om egna

[87] S2020/05216/SF.
[88] ISF Rapport 2015:12.
[89] ISF Rapport 2012:8.
[90] ISF, *Profilering som urvalsmetod för riktade kontroller.* Rapport 2018:5.
[91] SOU 2020:69.
[92] ISF Rapport 2018:10.
[93] SOU 2020:65.

företagares val av karenstid i sjukförsäkringen som ISF för i rapporten *Sjukfrånvaro och vård av barn bland företagare*[94].

En kommitté för ökad ekonomisk jämlikhet har haft i uppdrag att lämna förslag som syftar till att långsiktigt öka den ekonomiska jämlikheten och öka möjligheterna till social rörlighet. Kommittén lämnade sitt betänkande, *En gemensam angelägenhet* i augusti 2020.[95] Kommittén har använt flera av ISF:s rapporter som underlag i sitt betänkande[96].

Underlag för regeringens myndighetsstyrning

ISF:s rapporter kan på olika sätt ligga till grund för regeringens styrning av myndigheterna. Ibland är det mycket tydligt att en ISF-rapport har medfört att regeringen har gett en myndighet ett uppdrag eftersom regeringen uppger detta i själva uppdraget. Ibland är inte sambandet tydliggjort, men ISF har lyft ett problem eller en iakttagelse som regeringen sedan åtgärdar eller utreder på olika vis genom sin myndighetsstyrning.

Regeringen har gett Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket och Socialstyrelsen i uppdrag att samverka för att förbättra upptäckt av våld i nära relationer med mera. Regeringen hänvisar till att ISF i rapporten *Social problematik och sjukskrivning - handläggning*[97] drar slutsatsen att få handläggare har använt Försäkringskassans metodstöd för att upptäcka våld och att fler behöver utbildas under 2018–2019.[98] I augusti 2019 fick myndigheterna, tillsammans med Jämställdhetsmyndigheten, ett uppdrag att fortsätta att verka för att bli bättre på att upptäcka våld som ska pågå perioden 2019 – 2021.[99] Under 2020 har Försäkringskassan bland annat infört att försäkringsutredarna som hanterar ansökningar om sjukpenning och rehabiliteringsersättning frågar om våld på rutin, istället för indikation, i alla ärenden som kräver utredning.

Ett område där regeringen har vidtagit ett antal åtgärder under 2020 gäller de nya socialförsäkringsförmånerna merkostnadsersättning och omvårdnadsbidrag. ISF konstaterar i rapporten *Införandet av omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning* att införandet av de nya och utfasningen av de gamla förmånerna har lett till negativa och allvarliga konsekvenser för många enskilda personer och familjer med barn som har en funktionsnedsättning.[100] I rapporten rekommenderar ISF regeringen att följa upp om reformen uppnår sitt syfte samt konsekvenserna av reformen. Försäkringskassan har i regleringsbrevet för 2021 fått i uppdrag av regeringen att redovisa en handlingsplan för hur myndigheten ska komma tillrätta med de långa handläggningstiderna för omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning.[101] I november 2020 gav regeringen också ISF i

[94] ISF Rapport 2012:8.
[95] SOU 2020:46.
[96] ISF Rapporter 2010:7, 2011:15, 2012:1, 2013:7, 2014:4, 2014:14, 2015:6, 2016:1, 2016:3, 2017:5, 2018:7 och 2018:14.
[97] ISF Rapport 2018:8.
[98] Regeringens beslut 2018-06-14, S2018/03696/JÄM.
[99] Regeringens beslut 2019-08-29, S2019/01517/JÄM.
[100] ISF Rapport 2020:5.
[101] Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Försäkringskassan, S2020/09448, S2020/09516, S2020/0953 (delvis) s. 8.

uppdrag att analysera utfallet av reformen om reformerade stöd till personer med funktionsnedsättning.[102]

Regeringen gav i september 2020 Försäkringskassan i uppdrag att förbättra kvaliteten i ärenden om rätt till sjukpenning.[103] Försäkringskassan ska redovisa vidtagna och planerade åtgärder för att säkerställa att utredningen i ärenden där sjukpenning från dag 180 i sjukperioden nekas genomförs på sådant sätt att det tydligt kan motiveras varför ansökan avslås. Uppdraget från regeringen har sin bakgrund i att brister på dessa områden hos Försäkringskassan har framkommit i utredningen *En trygg sjukförsäkring med människan i centrum* [104]. ISF kan konstatera att liknande iakttagelser presenterades redan 2017 i ISF:s rapport, *Bedömningar vid 90 och 180 dagar i rehabiliteringskedjan*[105]. ISF:s rapport visar att för bedömningarna efter 180 dagar saknar ungefär en tredjedel av ärenden en bedömning av tillräckligt god kvalitet.

10.3 Effekter på myndigheternas styrning och handläggning

Många av ISF:s granskningar fokuserar på den verksamhet som myndigheter som verkar inom socialförsäkringsområdet bedriver, främst Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. ISF:s rapporter innehåller ofta rekommendationer som riktar sig till dessa myndigheter och som syftar till att de ska kunna utveckla sin verksamhet. I de svar som Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har ålagts att lämna på rapporterna redovisar myndigheterna ofta vilka åtgärder de har genomfört eller planerar att genomföra inom de granskade områdena.

ISF utvärderar samordningsförbundens organisering och verksamhet. Granskningen, som är ett regeringsuppdrag, redovisas i tre delar och hittills har två rapporter publicerats; *Samordningsförbundens organisering och verksamhet*[106] och *Gör samordningsförbund någon skillnad?*[107] Med anledning av ISF:s iakttagelser i den första rapporten (2019:1) har Försäkringskassan tagit fram en åtgärdsplan som ska genomföras fram till och med 2021.[108] Försäkringskassan har bland annat påbörjat ett arbete med att ta fram stödmaterial till verksamheten för att förtydliga när medarbetare kan medverka i en insats. Myndigheten har också påbörjat en revidering av myndighetens riktlinjer för tjänstledigheter, i syfte att ha ett generösare förhållningssätt till tjänstledighet för arbete i samordningsförbundets kansli. Under 2020 har också flera aktiviteter, med kopplingar till åtgärdsplanen med anledning av ISF:s utvärdering av samordningsförbunden, genomförts inom ramen för Nationella rådet för finansiell samordning. I del två av ISF:s granskning av samordningsförbunden (rapport 2019:4) lämnar ISF en rekommendation till

[102] Regeringens beslut 2020-11-12, S2020/08254, Uppdrag att utvärdera reformen om reformerade stöd till personer med funktionsnedsättning.
[103] Regeringens beslut 2020-09-20, S2020/06863/SF (delvis).
[104] Dir. 2018:26.
[105] ISF Rapport 2017:9.
[106] ISF Rapport 2019:1.
[107] ISF Rapport 2019:4.
[108] Försäkringskassan, *Åtgärdsplan avseende ISF-rapport*, dnr 019583-2017, 2019-03-18.

regeringen att ge Försäkringskassan i uppdrag att i samråd med samordningsförbunden och samverkansparterna utveckla och anpassa uppföljningssystemet SUS (Sektorsövergripande system för uppföljning av samverkan och finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet). Försäkringskassan har under hösten 2020 påbörjat ett arbete med att se över ett nytt uppföljningssystem och planerar att starta upp ett genomförandeprojekt under våren 2021.[109]

I rapporten *Vad vet föräldrar om föräldrapenningen?* har ISF, på uppdrag av regeringen, kartlagt vilken kunskap föräldrar har om regelverket för föräldrapenning.[110] ISF:s rapport konstaterar att Försäkringskassan har i uppdrag från regeringen att bidra till att föräldrar får bättre kunskap om föräldraförsäkringens regler och om Försäkringskassan ska lyckas med sitt uppdrag behöver myndigheten sannolikt genomföra flera olika sorters informationsinsatser som riktar sig till båda föräldrarna. ISF konstaterar också att Försäkringskassan behöver anpassa sin information till olika målgrupper och aktivt rikta information till pappor. Försäkringskassan har under 2020 genomfört flera olika informationskampanjer som riktar sig till småbarnsföräldrar. Vidare har Försäkringskassan satsat mer på sociala kanaler 2020 för att myndigheten når föräldrarna där på ett bra sätt. Myndigheten sjösatte bland annat Instagram 2020, där fokus har varit på föräldrar och att informera om hur bland annat föräldraförsäkringen fungerar för olika målgrupper bland föräldrar. När Försäkringskassan köper annonser ser de till att de kan riktas till särskilda grupper, exempelvis mammor eller pappor.[111]

ISF har på regeringens uppdrag utvärderat steglös avräkning av sjukersättning vid inkomst av förvärvsarbete, och rapporterat resultatet från utvärderingen i rapporten *Steglös avräkning.*[112] Granskningen visar att cirka 8 000–10 000 personer per år använder sig av möjligheten till steglös avräkning, men att de flesta arbetar bara så mycket att de inte riskerar att behöva återbetala sjukersättningen. ISF rekommenderar Försäkringskassan att bland annat utreda möjligheten att använda sig av månadsuppgifter i handläggning av ärenden om steglös avräkning som liknar det som Försäkringskassan har föreslagit för bostadsbidrag samt att undersöka möjligheten att utveckla ett beräkningsstöd för de personer som vill använda steglös avräkning för att visa vad konsekvenserna på sjukersättningen blir av ökande arbetsinkomster. Försäkringskassan har under 2020 gjort en utredning som konstaterar att det krävs omfattande lagändringar för att kunna använda sig av månadsuppgifter inom steglös avräkning. När det gäller rekommendationen att undersöka möjligheten att utveckla ett beräkningsstöd har Försäkringskassan identifierat stora risker med ett digitalt beräkningsstöd, eftersom det lätt kan baseras på felaktiga eller otillräckliga uppgifter från den sökande. Försäkringskassan har konstaterat att ett mer kostnadseffektivt alternativ är att ha tydliga räkneexempel på myndighetens hemsida. Sådana har lagts till 2020.[113]

[109] E-post från Försäkringskassan den 8 januari 2021.
[110] ISF Rapport 2020:3.
[111] E-post från Försäkringskassan den 1 och 2 februari 2021.
[112] ISF Rapport 2018:11.
[113] E-post från Försäkringskassan den 29 januari 2021.

ISF:s rapport *Försäkringskassan som part i förvaltningsdomstol* visar att Försäkringskassans processföring i stora delar fungerar bra, men att förutsättningarna för en bra och enhetlig processföring kan förbättras.[114] Den övergripande slutsatsen är att det finns skillnader i synen på processförarens roll och uppdrag. Dessa skillnader i synsätt får genomslag i hur processförarna agerar i domstolsprocessen. ISF riktar, utifrån iakttagelserna i rapporten, ett flertal rekommendationer till Försäkringskassan när det gäller bland annat att förtydliga styrningen och ta fram åtgärder för att arbeta bort omotiverade skillnader mellan de processjuridiska enheterna och ta fram strategier för hur processföringen kan motverka att det blir omotiverade skillnader i tillämpningen av socialförsäkringen inom myndigheten i stort och i domstol. Under 2020 har Försäkringskassans rättsavdelning tagit fram flera åtgärder för att hantera ISF:s rekommendationer i rapporten. Försäkringskassan har tagit fram en process för systematiskt kvalitetsarbete inom processföringen. Försäkringskassan har under 2020 slutfört en pilotstudie av kvaliteten inom processföringen och planerar att fortsätta det systematiska kvalitetsarbetet under 2021 enligt den process som tagits fram. Försäkringskassan har också under 2020 vidareutvecklat produktionsstyrningen inom processföringen, vilket innebär att myndigheten löpande styr om resurser utifrån arbetsbelastning mellan de fyra processjuridiska enheterna. Rättsavdelningen har under 2020 planerat för och förberett att tillsammans med övriga verksamhetsområden och övriga avdelningar inom myndigheten ta fram en struktur/riktlinje för återföring och återkoppling inom myndigheten.[115]

Forskare vid Göteborgs universitet har på uppdrag av ISF granskat om det finns några skillnader i hur Försäkringskassan handlägger kvinnors och mäns ärenden vid ansökan om livränta. De presenterar resultaten från granskningen i rapporten *En jämställdhetsanalys av handläggningen av arbetsskadeförsäkringen.*[116] Granskningen, som är ett regeringsuppdrag, har funnit att så inte är fallet. ISF har kompletterat rapporten med analyser som bland annat visar att skillnaden mellan andelen kvinnor och andelen män som beviljas livränta minskat under de senaste åren. Men om detta beror på att Försäkringskassans handläggning blivit mer jämställd eller om det beror på andra faktorer går inte att avgöra utifrån de analyser som gjorts i rapporten. Forskarna från Göteborgs universitet konstaterar i rapporten vissa brister i Försäkringskassan handläggning, men utan att kunna slå fast om de drabbar kvinnor och män olika. Försäkringskassan har under 2020 genomfört flera åtgärder med anledning av rapportens iakttagelser. Försäkringskassan har reviderat samtliga beslutsmallar, tagit fram en skrivhandledning för begripliga beslut samt genomfört seminarier för begripliga beslut. Det pågår också en omfattande revidering av myndighetens produktionsprocesser för arbetsskador och statligt personskadeskydd. I det arbetet ingår det att se över metodstödet för försäkringsmedicinska bedömningar i livränteärenden.[117]

I rapporten *Social problematik och sjukskrivning - handläggning* har ISF på regeringens uppdrag kartlagt och analyserat Försäkringskassans arbete

[114] ISF Rapport 2019:8.
[115] E-post från Försäkringskassan den 2 februari 2021.
[116] ISF Rapport 2019:10.
[117] E-post från Försäkringskassan den 23 december 2020.

med att identifiera social problematik och våldsutsatthet i handläggningen av sjukskrivningsärenden.[118] ISF:s granskning visar att Försäkringskassan behöver öka medvetenheten om och identifiera social problematik i sjukskrivningsärenden och ge mer ökat stöd till handläggarna om hur de ska hantera dessa delar. ISF konstaterar att frågan måste prioriteras inom hela verksamheten om målet ska kunna uppnås. Vidare rekommenderar ISF Försäkringskassans ledning att prioritera arbetet med att bidra till att motverka mäns våld mot kvinnor, så att detta arbete genomsyrar verksamheten även på handläggningsnivå och att det finns med i de konsekvensanalyser som genomförs i samband med verksamhetsförändringar. ISF:s rapport ledde till att Försäkringskassan tog fram en åtgärdsplan med flera olika aktiviteter som löpt under åren 2018 – 2020.[119] Försäkringskassan menar att ISF:s rapport har en positiv effekt på arbetet med att motverka mäns våld mot kvinnor och att den bidrar till tydligare styrning och konkreta åtgärder på myndigheten. Försäkringskassan har under de senaste åren intensifierat sitt arbete i frågan. Under 2020 har Försäkringskassans arbete fokuserat på samverkan med andra myndigheter och erfarenhetsutbyten.[120]

ISF har i rapporten *Vård utomlands* på regeringens uppdrag, kartlagt och analyserat Försäkringskassans hantering av kostnader för vårdförmåner inom EU/EES och Schweiz.[121] ISF:s granskning visar att myndighetens hantering av vårdförmåner i många delar är bra. En rekommendation från ISF i rapporten är att Försäkringskassan ska arbeta för att utveckla uppföljningen när det gäller kostnader för vård utomlands. Senaste nytt inom det området är att Försäkringskassan från och med första kvartalet 2020 har statistik om ansökningar om förhandstillstånd, förhandsbesked, ersättning i efterhand och intyg. Det är ett resultat av ett arbete i två utvecklingsprojekt med huvudsyfte att leverera kvalitetssäkrad statistik inom de olika delarna av internationell vård samt ett elektroniskt informationsutbyte med andra medlemsstater med hjälp av ett nytt IT-stöd. En annan rekommendation från ISF i rapporten är att Försäkringskassan ska säkerställa att i så hög utsträckning som möjligt se till att utredningen av försäkringstillhörighet görs inom rimlig tid. Försäkringskassan delar ISF:s uppfattning av problemet och har under 2020 arbetat, och kommer även fortsatt att arbeta, med att effektivisera utredningen av försäkringstillhörighet och korta handläggningstiderna. Försäkringskassan har också genomfört rekrytering och vidareutbildning av personal i syfte att förbättra handläggningstiderna. Ytterligare en rekommendation i rapporten gäller att Försäkringskassan, i samråd med regionerna, bör se över hur samarbetet kan förbättras vad gäller ärenden om internationell vård. Försäkringskassan har genomfört en förstudie för att se vilka möjligheter som finns till en digitaliserad hantering, där regionerna elektroniskt ska kunna ansöka om ersättning och Försäkringskassan elektroniskt ska kunna betala ut ersättning till regionerna. Denna förstudie blev klar 2020 och ett genomförandeprojekt kommer att starta under 2021.[122]

---

[118] ISF Rapport 2018:8.
[119] Försäkringskassan, *Åtgärdsplan avseende ISF-rapport*, dnr 012657-2017, 2018-06-04.
[120] Seminarium 2021-01-26 med Försäkringskassans samordnare inom jämställdhetsintegrering samt E-post från Försäkringskassan den 27 januari 2021.
[121] ISF Rapport 2019:3.
[122] E-post från Försäkringskassan den 26 januari 2021.

ISF har granskat hur Försäkringskassans införande av de två nya förmånerna omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning har fungerat i myndighetens verksamhet och vad det har medfört för de försäkrade. Resultaten av granskningen presenteras i rapporten *Införandet av omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning.*[123] ISF:s rapport visar att införandet av de nya förmånerna och utfasningen av de gamla förmånerna har lett till allvarliga konsekvenser för många enskilda personer och för familjer med barn som har en funktionsnedsättning. Flera brukar-organisationer, vars medlemmar är berörda av reformen, säger att de har fått otillräcklig information om de nya förmånerna, trots att Försäkrings-kassan har genomfört stora informationsinsatser. ISF:s iakttagelser resulterade i två rekommendationer till Försäkringskassan. Försäkrings-kassan bör säkerställa att det finns tillräcklig kapacitet inom handläggningen av omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning. Försäkringskassan bör också se över hur myndigheten kan utveckla dialogerna med brukarorganisationer som representerar personer med funktionsnedsättning. Försäkringskassan har arbetat aktivt med att försöka säkerställa kapaciteten inom handläggningen av omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning under 2020 genom att starta upp ett rekryteringsarbete inom området. Försäkringskassan har haft kontinuerlig kontakt och arbetat tillsammans med en extern referensgrupp som består av deltagare från olika brukarorganisationer, i arbetet med att utveckla informationen på Försäkringskassans webbplats. Utöver detta har Försäkringskassan under 2020 påbörjat ett arbete med att genomföra olika insatser för att rätt personer ska ansöka om merkostnadsersättning. Dessa insatser handlar om att utveckla e-tjänsten för merkostnadsersättning och att förstärka informationen i form av filmer och informationstexter på Försäkringskassan webbplats. Försäkringskassan har också under 2020 arbetat med olika former av informationsinsatser i samarbete med andra aktörer.[124]

ISF har i rapporten *Förebyggande sjukpenning* granskat hur förmånen fungerar i praktiken när det gäller Försäkringskassan, hälso- och sjukvården och indirekt de försäkrade personerna som ska delta i förebyggande behandling eller rehabilitering.[125] Utifrån granskningens resultat och slutsatser lämnar ISF flera rekommendationer till såväl regeringen som Försäkringskassan. Till Försäkringskassan handlar rekommendationerna bland annat om att förbättra sin samverkan och kommunikation med hälso- och sjukvården samt med de enskilda personer som ansöker om förmånen. Försäkringskassan bör också förbättra kvaliteten i processen kring myndighetens beslut så att de blir rättssäkra, likformiga och transparenta. Försäkringskassan anser att rapporten är ett viktigt underlag för analysarbetet av fortsatta utveckling av tolkning och tillämpning av reglerna för sjukpenning i förebyggande syfte och myndigheten kommer att använda resultatet i sina pågående utvecklingsarbeten. Försäkringskassan ser med anledning av ISF:s granskning bland annat skäl att ytterligare klarlägga vilka behov som finns av en stärkt samverkan och ett ökat kunskapsutbyte med hälso- och sjukvården om sjukpenning i förebyggande syfte. Försäkringskassan ska

[123] ISF Rapport 2020:5.
[124] E-post från Försäkringskassan den 27 januari 2021.
[125] ISF Rapport 2020:6.

också se över skrivningen i vägledning *Sjukpenning, rehabilitering och rehabiliteringsersättning*[126], i syfte att tydliggöra hanteringen av olika beslutssituationer för handläggarna samt säkerställa att den sökande personen få den information som hen behöver.[127]

ISF har undersökt vilka faktorer som påverkar om människor väljer att gå i pension eller att fortsätta arbeta. Resultaten presenteras i rapporten *Tidig och sen pensionering.*[128] Studien är ett samarbete mellan ISF och forskare vid Linnéuniversitetet. Pensionsmyndigheten anger att myndighetens analysavdelning har haft nytta av rapporten i sitt arbete, och att den har legat till grund för inriktningen på arbetet med myndighetens uppdrag att beskriva hur de försäkrade nyttjar valfriheten i pensionssystemet. ISF:s analyser och beskrivningar i rapporten är värdefulla i arbetet med att utveckla beskrivningen av övergång från förvärvsarbete eller annan försörjning till försörjning genom pension.[129]

I rapporten *Digitala myndigheter och odigitala medborgare* har ISF granskat hur väl kontakten med Pensionsmyndigheten fungerar för de som inte använder myndighetens digitala tjänster. ISF konstaterar i rapporten att odigitala medborgare bör kunna ansöka om förmåner, sköta sina ärenden och få tillgång till den information de behöver för att kunna använda socialförsäkringen i lika hög grad som digitala medborgare. ISF:s granskning visar bland annat att Pensionsmyndighetens kundservice har haft stora problem med att många som ringer inte får svar och att de som får svar fått vänta länge i telefonkö. ISF:s granskning visar också att servicekontoren är en viktig kanal för Pensionsmyndighetens kontakter med allmänheten. Men det finns begränsningar när det gäller i vilken utsträckning pensionstagarna har tillgång till servicekontor, liksom i personalens kompetens och befogenheter. Pensionsmyndigheten har ett antal planerade åtgärder och aktiviteter på gång för att förbättra problematiken med låg tillgänglighet för kunder i telefon. Dessa åtgärder har Pensionsmyndigheten initierat redan innan ISF publicerade sin rapport, men Pensionsmyndigheten kommer att ta med sig det som framkommer i rapporten när de planerar sitt framtida utvecklingsarbete. Pensionsmyndigheten bekräftar de utmaningar som ISF:s rapport konstaterar när det gäller att odigitala kunder ska få samma möjlighet och förutsättningar. Pensionsmyndigheten arbetar därför både internt och i samverkan med Statens servicecenter för att alla kunder som besöker servicekontoren i största möjliga utsträckning ska kunna få likvärdig hjälp på plats.[130]

10.4 Effekter på rättsutvecklingen

I de av ISF:s granskningar som fokuserar på rättssäkerhet förekommer det att myndigheten identifierar områden där det finns olösta rättsfrågor. Rapporterna kan därför användas som underlag för myndigheter eller enskilda att driva vissa frågor i domstol. De kan även användas av

[126] Försäkringskassan, *Sjukpenning, rehabilitering och rehabiliteringsersättning*. Vägledning 2015:1.
[127] Försäkringskassan, *Svar på ISF rapport (2020:6) Förebyggande sjukpenning,* dnr 2020/001234.
[128] ISF Rapport 2020:7.
[129] E-post från Pensionsmyndigheten den 2 och 5 februari 2021.
[130] E-post från Pensionsmyndigheten den 2 februari 2021.

kammarrätter och Högsta förvaltningsdomstolen när de bedömer vilka mål som ska släppas upp för prövning. Rapporterna kan också användas som argument av parter i en domstolsprocess, och på så sätt påverka resultatet av processen.

Det allmänna ombudet för socialförsäkringen har en viktig roll att fylla när det gäller att utveckla praxis genom att driva principiellt viktiga frågor vidare till prövning i domstol. För att kunna hitta lämpliga ärenden att driva brukar det allmänna ombudet skicka ut interna meddelanden inom Försäkringskassan och en frågelista inom Pensionsmyndigheten där ombudet frågar efter ärenden som innehåller vissa rättsfrågor. På så sätt kan ombudet få information om ärenden där det finns olösta rättsfrågor eller där en bestämmelse kan tolkas på olika sätt och därmed leda till olika resultat. Allmänna ombudet kan därefter ta ställning till om ärendena är lämpliga att driva vidare till domstol. ISF:s rapporter är en av de informationskällor som det allmänna ombudet använder sig av för att identifiera frågor att driva i domstol och de utgör även underlag när ombudet frågar efter ärenden i verksamheterna. Allmänna ombudet menar också att ombudet har stor nytta av ISF:s rapporter specifikt i sina överklaganden till Högsta förvaltningsdomstolen, för att ge dessa tyngd när det gäller att få prövningstillstånd. Rättsfrågan blir ofta med hjälp av ISF:s iakttagelser allsidigt belyst på ett bra sätt anser allmänna ombudet. Det kan handla om exempelvis statistikuppgifter, men också om mer specifika uppgifter från till exempel intervjuer med handläggare i ISF:s rapporter.[131]

Under 2020 har det allmänna ombudet hänvisat till flera av ISF:s rapporter i sina överklaganden.

Under 2020 överklagade allmänna ombudet en förvaltningsrättsdom om tillfällig föräldrapenning till kammarrätten och hänvisade till ISF:s rapport *Försäkringskassans hantering av tillfällig föräldrapenning*[132]. Frågan i det målet är vad som avses med begreppet behandling i 13 kap. 20 § 5 socialförsäkringsbalken och om en behandling förutsätter att den genomförs under överinseende av en ansvarig huvudman. ISF kom i sin granskning fram till att liknande situationer inte utreddes på samma sätt och därmed gjorde Försäkringskassan inte likformiga bedömningar av vilka läkarbesök, behandlingar och kurser som ger rätt till ersättning. Även de ärenden som allmänna ombudet tagit del av förmedlar, enligt ombudet, bilden av att Försäkringskassan inte tillämpar bestämmelsen på ett enhetligt sätt.

Under 2020 har allmänna ombudet överklagat två kammarrättsdomar till Högsta förvaltningsdomstolen som handlar om beräkningsmodellens tillämpning i de fall den försäkrade arbetar del av ett kalenderår. Allmänna ombudet har använt ISF:s rapport *Steglös avräkning*[133] som underlag.

Allmänna ombudet har under 2020 överklagat en förvaltningsrättsdom till kammarrätten som handlar om frågan om det är möjligt att regelmässigt bevilja en viss nivå på omvårdnadsbidraget utifrån den diagnos som barnet har eller om en individuell bedömning utifrån omvårdnads- och

[131] Beskrivningen i detta avsnitt baseras på information från Allmänna ombudet för socialförsäkringen.
[132] ISF Rapport 2015:12.
[133] ISF Rapport 2018:11.

tillsynsbehovet ska göras. En annan fråga är vilken arbetsinsats som krävs för rätt till en fjärdedels respektive ett halvt omvårdnadsbidrag. Allmänna ombudet har i överklagandet hänvisat till regeringsuppdraget som ISF har fått om att analysera utfallet av reformen om reformerade stöd till personer med funktionsnedsättning.[134] Särskilt nämnde ombudet att det ska ske en initial analys av bland annat ärenden där bedömningen av omvårdnadsbehovet skiljer sig mellan vårdbidrag och omvårdnadsbidrag. Allmänna ombudet framförde i överklagandet att det är möjligt att fråga sig om tillämpningen står i strid med lagstiftarens avsikt.

10.5 Spridning av ISF:s rapporter i övrigt

Utöver att utgöra underlag för riksdagens och regeringens styrning och för att utveckla verksamheten vid myndigheterna inom social-försäkringsadministrationen, används ISF:s rapporter också i andra sammanhang, till exempel i andra myndigheters utredande verksamhet och i den offentliga debatten. Det händer också att ISF själv deltar i den offentliga debatten med anledning av iakttagelser som gjorts i en granskning.

Annan utredande verksamhet

Det förekommer att ISF:s rapporter används som underlag i andra myndigheters utredande eller granskande arbete, exempelvis Riksdagens ombudsmän (JO), Statskontoret, Socialstyrelsen, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) och Riksrevisionen.

Riksrevisionen har granskat om processen för återgång i arbetet vid nekad sjukpenning fungerar effektivt. Resultaten redovisas i rapporten *Vägen till arbete efter nekad sjukpenning.*[135] Granskningen visar bland annat att de granskade statliga arbetsgivarna (Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Polismyndigheten, Kriminalvården och Skatteverket) inte uppfyller lagkravet att upprätta plan för återgång i arbete i samtliga sjukfall. I rapporten refererar Riksrevisionen till två av ISF:s rapporter.[136] Riksrevisionen skriver i rapporten att de bedömer att regeringens uppdrag till ISF, att utvärdera om plan för återgång i arbete bidrar till att stärka individens möjligheter till rehabilitering och ökar förutsättningarna för en tidigare återgång i arbete, är ett steg i riktning mot ökad kunskap inom området.

Riksrevisionen har sammanlagt refererat till 4 av ISF:s rapporter i sammanlagt 3 granskningsrapporter[137] samt refererat till intervjuer med företrädare för ISF i 1 granskningsrapport[138].

---

[134] Regeringens beslut 2020-11-12, S2020/08254, *Uppdrag att utvärdera reformen om reformerade stöd till personer med funktionsnedsättning.*
[135] Riksrevisionen, *Vägen till arbete efter nekad sjukpenning*. Granskningsrapport, 2020:12.
[136] ISF Rapport 2018:12 och 2018:16.
[137] *Särskild löneskatt för äldre – redovisning och effekter* (RiR 2020:24), *Vägen till arbete efter nekad sjukpenning* (RiR 2020:12) och *Flerbarnstillägget i barnbidraget* (2020:9).
[138] *Automatiserat beslutsfattande i statsförvaltningen* (RiR 2020:22).

IFAU refererade under 2020 i 1 rapport[139] till 1 ISF-rapport. Rapporten har för övrigt genomförts inom ramen för ett samarbete mellan IFAU och ISF.

Den offentliga debatten

En del av effekterna av ISF:s arbete uppkommer indirekt genom att resultaten sprids via massmedier och den diskussion som följer på detta. Under 2020 förekom ISF i drygt 270 olika artiklar och nyhetsinslag i massmedia. En majoritet av dessa handlade om ISF:s rapporter.

ISF deltog själv i den offentliga debatten genom en debattartikel i *Dagens Nyheter* i december 2020.[140] Debattartikeln baseras på ISF:s rapport *Digitala myndigheter och odigitala medborgare*[141]. I debattartikeln konstaterar ISF att frågan om digitaliseringens konsekvenser inte bara berör Pensionsmyndigheten, utan alla myndigheter som digitaliserar och att alternativa kontaktvägar till myndigheter behövs för människor som inte kan eller vill vara digitala.

ISF skrev också en debattartikel i *Altinget* i december 2020.[142] Artikeln baseras på ISF:s rapport *Variationen inom aktivitetsersättningen*[143] . I rapporten konstaterar ISF att andelen avslag på ansökningar om aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga har varierat under det senaste decenniet och att variationen inte kan förklaras av förändringar i regelverket eller praxis. Granskningen visar att förändringar i regeringens styrning har gjort avtryck i Försäkringskassans interna styrning och att det har påverkat förändringarna i handläggningen, och i förlängningen även ökningen i andelen avslag. ISF lyfter i debattartikeln fram att variationerna är ett rättssäkerhetsproblem och menar att *”[n]är variationen i andelen avslag inte kan förstås genom förändrade regler är det svårt för unga som ansöker om aktivitetsersättning att förutse vad som krävs för att bli beviljad ersättningen. I förlängningen blir bristen på förutsebarhet ett rättssäkerhetsproblem, och det kan också skada allmänhetens förtroende för socialförsäkringen.”*

Kommentarer till lagstiftningen med mera

ISF:s rapporter har använts i Norstedts kommentar till socialförsäkrings-balken.[144] I kommentaren nämns ett stort antal av ISF:s rapporter.

---

[139] *Svenska folkets kunskaper om pensionen* (IFAU 2020:23).
[140] *Dagens Nyheter, DN Debatt,* Digital myndighetskontakt får inte vara enda alternativet, publicerad den 1 december 2020.
[141] ISF Rapport 2020:8.
[142] *Altinget, Debatt*, Brist på förutsebarhet påverkar unga som ansöker om aktivitetsersättning, publicerad den 10 december 2020.
[143] ISF Rapport 2020:9.
[144] Hessmark, L-G m.fl., *Socialförsäkringsbalken: en kommentar*. Norstedts, Stockholm 2015.

11 Kompetens

Nedan beskrivs de åtgärder som har vidtagits för att säkerställa att ISF har tillräcklig kompetens för att genomföra sitt uppdrag. ISF:s bedömning är att de aktiviteter som har vidtagits sammantaget har bidragit till en tillräcklig kvalitet i verksamheten mot bakgrund av den etableringsfas som myndigheten befinner sig i efter omlokaliseringen. Vår bedömning är också att aktiviteterna har skapat goda förutsättningar för en hög kvalitet i verksamheten på lång sikt.

11.1 Medarbetare

Vid slutet av året hade myndigheten 47 anställda och av dem var 4 personer tjänstlediga för annan tidsbegränsad anställning eller utredning i staten. Antalet tjänstlediga har minskat med 2 personer jämfört med samma tidpunkt föregående år. Under året uppgick medeltalet anställda inklusive tjänstlediga till 48 personer och antalet årsarbetskrafter till 40. Medeltalet anställda har ökat med 8 procent jämfört med föregående år och antalet årsarbetskrafter har minskat med 2,5 procent.

Medarbetarna i kärnverksamheten har mycket hög kompetens inom socialförsäkringsområdet och utbildningsbakgrund inom bland annat epidemiologi, företagsekonomi, juridik, medicin, nationalekonomi, statistik, statsvetenskap och sociologi. En tredjedel av personalen är forskarutbildade.

Andelen kvinnor uppgår totalt till 62 procent. Den är högre bland utredare och administrativ stödpersonal, men nästintill jämn bland chefer. Andelen kvinnor är något högre jämfört med 2019 då den uppgick till 59 procent men lägre jämfört med 2018 då andelen kvinnor var 69 procent.

Tabell 20 Könsfördelning per personalkategori per den 31 december

Kompetens	*Kvinnor*	*Män*	*Totalt*
År 2020			
Utredare	21	11	32
Administrativt stöd	5	3	8
Chefer	3	4	7
Summa	*29*	*18*	*47*
År 2019			
Utredare	18	12	30
Administrativt stöd	5	2	7
Chefer	3	4	7
Summa	*26*	*18*	*44*
År 2018			
Utredare	33	13	46 (18)
Administrativt stöd	6	3	9 (2)
Chefer	4	3	7 (2)
Summa	*43*	*19*	*62*
(varav tjänstlediga)	*(16)*	*(6)*	*(22)*

Tjänstlediga ingår i redovisningen. Under 2018 var andelen tjänstlediga mycket hög till följd av omlokaliseringen. Denna andel anges inom parentes.

Åldersspridningen är fortsatt god i åldersintervallet 30–49 år. Däremot har myndigheten färre som är 50 år eller äldre och få anställda som är yngre än 30 år. Medelåldern är 46 år, vilket är en liten ökning jämfört med 2019 då medelåldern var 45,3 år och med 2018 då medelåldern var 45,7 år.

Tabell 21 Ålders- och könsfördelning per den 31 december

Åldersgrupp/År	*År 2020*		*År 2019*		*År 2018*	
	Kvinnor	*Män*	*Kvinnor*	*Män*	*Kvinnor*	*Män*
Upp till 29 år	2	0	2	0	3	0
30–49 år	18	8	14	9	26	11
50 år och äldre	9	10	10	9	14	8
Totalt	*29*	*18*	*26*	*18*	*43*	*19*
(varav tjänstlediga)					*(15)*	*(7)*

Tjänstlediga ingår i redovisningen.

ISF skulle gärna se en något jämnare åldersspridning och könsfördelning, men bedömer att personalsammansättningen avseende åldersbalans och könsfördelning har varit tillfredsställande med utgångspunkt från verksamhetens behov av kompetens. ISF:s har behov av senior utredarkompetens med lång erfarenhet vilket gör att kompentensen finns i de högre åldersgrupperna. Samtidigt vill vi gärna ha en spridning i ålder, vilket kan bli motstående intressen som behöver vägas mot varandra.

11.2 Bemanning

Under det gångna året har sju medarbetare slutat på ISF. Samtliga av medarbetarna är utredare. Av de totalt sju utredarna hade tre tidsbegränsade anställningar. Av de resterande fyra medarbetarna så lämnade två sina anställningar för att arbeta närmare sin hemort. De hade från början följt med i omlokaliseringen till Göteborg. De sista två lämnade sina anställningar för annat arbete under uppsägningstiden på grund av arbetsbrist. Arbetsbristen var en konsekvens av omlokaliseringen från Stockholm.

Årets första rekryteringsomgång inleddes i januari och har fortsatt i jämn takt under våren, hösten och vintern. Rekryteringarna som genomfördes under första halvan av året har resulterat i att sex utredare har rekryterats till kärnverksamheten. Av de sex utredarna är en tillsvidareanställd och fem är tidsbegränsat anställda. Rekryteringarna som påbörjades under andra halvåret har resulterat i tre tillsvidareanställningar och fyra visstidsanställningar. Av de fyra visstidsanställningarna är tre utredare med tidsbegränsade anställningar och en HR-ansvarig med vikariatsanställning. Två av utredarna med tillsvidareanställning och två av utredarna med tidsbegränsad anställning påbörjar sin anställning under första kvartalet 2021. Likaså börjar HR-ansvarig med vikariatsanställning under första kvartalet 2021.

Rekryteringarna har sammantaget resulterat i en för närvarande god sammansättning av olika kompetenser. För att skapa en stabil etablering har ISF varit i behov av tidsbegränsade anställningar i pågående och uppstartade projekt, liksom konsulttjänster och inom verksamhetsstödet.

Rekrytering av nya medarbetare kommer att fortsätta successivt under år 2021 och anpassas både till de ekonomiska förutsättningarna och arbetssituationen för chefer och medarbetare. Samtliga nyrekryteringar beräknas vara genomförda under första halvåret. Bemanningen bygger på en kontinuerlig analys av sammansättningen av kompetens i förhållande till personalrörligheten och verksamhetens behov.

Personalomsättningen uppgick till 14,5 procent.[145] Det är en stor minskning från 2019 då den var 45 procent (som en konsekvens av omlokaliseringen). Personalomsättningen är något högre än personalomsättningen i staten, som var 12,2 procent 2019. Det beror delvis på personalomsättningen efter omlokaliseringen.

[145] Personalomsättningen är beräknad genom att dividera antalet som slutat med medelantalet anställda.

ISF har tagit emot tre praktikanter inom ramen för deras universitetsutbildning under året. Praktikanterna har under handledning deltagit i den ordinarie verksamheten. Däremot har vi inte haft möjlighet att erbjuda praktikplatser och moderna beredskapsjobb, enligt uppdrag från regeringen. Det beror på den etableringsfas myndigheten befinner sig i och situationen med covid-19-pandemin.

11.3 Kompentensutveckling

I en kunskapsorganisation är kontinuerligt lärande, utveckling och kompetensöverföring förutsättningar för att klara uppdraget. ISF:s unika sammansättning av kompetens och medarbetarnas engagemang är avgörande för vilka granskningar som myndigheten kan genomföra. Den viktigaste kompetensutvecklingen sker i det dagliga arbetet där medarbetare med olika utbildningsbakgrund och kunskap arbetar tillsammans.

Introduktionsutbildning

Under det gångna året har ISF anordnat löpande introduktionsutbildningar för nyanställda enligt ett framtaget standardprogram, samt fördjupande utbildningar för både nyanställda och för medarbetare som har arbetat en längre period. De fördjupande utbildningarna hålls både av myndighetens egna medarbetare och externa gäster från exempelvis Försäkringskassan. Under året har utbildningarna anpassats till digital form utifrån den rådande pandemin.

Omvärldsbevakning

Även olika former av omvärldsbevakande aktiviteter är centrala i det dagliga arbetet och en viktig källa till kompetensutveckling. För att ytterligare uppmuntra till sådan utveckling har seminarier för hela personalen hållits i aktuella frågor. Vid myndigheten finns en grupp medarbetare som föreslår föreläsare och samordnar seminarieverksamheten. I år har seminarier i aktuella frågor fått stå tillbaka i stor utsträckning i jämförelse med tidigare år som en konsekvens av covid-19-pandemin. De seminarier som har kunnat genomföras har handlat om Försäkringskassans tillämpning av reglerna kring rehabilitering och rehabiliteringsersättning, styrning inom Försäkringskassan och ett forskningsprojekt om samverkan kring patienter med depression, ångest och stressreaktion. Bland föreläsarna finns myndighetens egna medarbetare, forskare samt personer från Göteborgs universitet.

Medarbetarsamtal

Under 2019 genomfördes en översyn av tidigare underlag för medarbetarsamtal, där bland annat införandet av en individuell utvecklingsplan var en del av resultatet. Uppföljningen av utvecklingsplanerna under medarbetasamtalen i slutet av året, liksom uppdateringen av planerna, kommer att ligga till grund för analys och framtagandet av en myndighetsövergripande kompetensutvecklingsplan för nästa år.

11.4 Arbetsmiljö och hälsa

ISF arbetar aktivt och systematiskt med att främja och omhänderta det som är bra i den fysiska, sociala och organisatoriska arbetsmiljön, liksom att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet.

Arbetsmiljön undersöks, åtgärdas och följs upp, bland annat vid arbetsmiljömöten, enhetsmöten, i medarbetarsamtal, kontinuerliga individuella avstämningar mellan chef och medarbetare, vid tillbud och olyckor, samt vid den årliga uppföljningen av det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Under året har ISF särskilt fokuserat på att förebygga och hantera arbetsmiljöfrågor till följd av covid-19-pandemin och arbete hemifrån.

Arbetsmiljömöten

En gång i månaden träffas arbetsmiljögruppen för att planera, undersöka och följa upp arbetsmiljöarbetet på myndighetsnivå. Gruppen består av generaldirektören, HR-ansvarig och arbetsmiljöombuden. Utöver löpande riskbedömningar har särskilda riskbedömningar genomförts med anledning av covid-19-pandemin. Arbetsmiljöfrågor med anledning av covid-19-pandemin har generellt fått stort utrymme under årets arbetsmiljömöten.

Särskilda aktiviteter och åtgärder med anledning av covid-19-pandemin

ISF har vidtagit olika typer av aktiviteter och åtgärder kopplat till den fysiska, sociala och organisatoriska arbetsmiljön med anledning av covid-19-pandemin.

För den fysiska arbetsmiljön har ISF tillhandahållit den kontorsutrustning som normalt sett finns på den egna kontorsplatsen till medarbetare som arbetar hemifrån. Vidare erbjuds alla anställda en genomgång av ergonomin på hemarbetsplatsen, som utförs digitalt av företagshälsovården. Digitala föreläsningar rörande ergonomi vid hemarbete, samt psykisk och fysisk hälsa vid hemarbete, har hållits av företagshälsovården för de medarbetare som har önskat delta. ISF har även erbjudit medarbetare träningsband att använda i hemmet vid pauser under arbetsdagen, samt höj- och sänkbart laptopbord. Rörande den fysiska arbetsmiljön på kontoret har ytterligare ett lunchrum inrättats, lokalvården har utökats och majoriteten av de möten som genomförs sker digitalt i stället för genom fysisk närvaro i kontorets mötesrum. ISF:s ersätter medarbetarnas kostnader för parkering vid kontoret för att underlätta resor till och från arbetet under covid-19-pandemin.

Cheferna har haft tät dialog med sina medarbetare som arbetar hemifrån rörande hur den fysiska, sociala och organisatoriska arbetsmiljön är och fungerar. Individuella anpassningar och lösningar har genomförts löpande utifrån dessa samtal. I september gjordes en gemensam uppföljning av

arbetsmiljön med anledning av covid-19-pandemin för hela myndigheten och riktlinjerna för arbete hemifrån sågs över.

För den sociala arbetsmiljön har myndigheten gemensam digital fika på morgonen varje dag. Även aktiviteter som nämns under rubriken trivselaktiviteter har anpassats till digital form för att kunna genomföras för att främja den sociala arbetsmiljön.

Den 22 december fick myndigheten ett uppdrag från regeringen att vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen anställda som arbetar hemifrån fram till den 1 juli.[146] Uppdraget innebär att säkerställa att endast arbetstagare vars fysiska närvaro är nödvändig för att kunna bedriva verksamhet ska befinna sig i myndighetens lokaler.[147] Myndigheten ska också vidta ytterligare åtgärder för att möjliggöra att så många som möjligt av de anställda kan arbeta hemifrån. När beslutet kom förtydligade generaldirektören rekommendationerna om att arbeta hemma och cheferna såg över vilka arbetsuppgifter som verkligen är nödvändiga att utföra fysiskt i kontorslokalerna. ISF ska varje månad redovisa hur stor andel av myndighetens anställda som arbetar hemma.

Arbetsmiljöpolicy och arbetsmiljömål

Samtliga anställda medverkade på två myndighetsgemensamma konferensdagar i januari där ISF började att lägga grunden till en uppdaterad arbetsmiljöpolicy med tillhörande arbetsmiljömål. Underlaget som kom fram under konferensdagarna har sedan arbetats vidare med i en arbetsgrupp bestående av arbetsmiljöombud, Saco och HR. Arbetet har varit på remiss på myndigheten och därefter beslutats i ledningsgruppen.

Att alla anställda har involverats i arbetet med arbetsmiljöpolicyn med tillhörande mål är en viktig del i ett framgångsrikt arbetsmiljöarbete. Det är även en del i arbetet med att bygga en gemensam kultur under etableringsfasen.

När det gäller myndighetens arbetsmiljöpolicy och arbetsmiljömål arbetar arbetsgruppen vidare på en arbetsmiljökarta och en arbetsmiljöplan. Arbetsmiljökartan och arbetsmiljöplanen är verktyg för hur ISF konkret arbetar för att efterleva arbetsmiljöpolicyn och leva upp till arbetsmiljömålen. Under nästa år planeras en medarbetarundersökning för att bland annat följa upp hur väl ISF har levt upp till arbetsmiljömålen.

System för olyckor och tillbud

ISF har påbörjat att implementera ett system för olyckor och tillbud (IA-systemet). IA-systemet kommer bli tillgängligt för alla anställda att använda via det gemensamma intranätet under 2021. Syftet med implementeringen är att vidareutveckla det systematiska arbetsmiljöarbetet med att undersöka, åtgärda och följa upp arbetsmiljön på myndigheten.

---

[146] *Uppdrag att vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen anställda som arbetar hemifrån*, Fi2020/05201.

[147] Uppdraget gällde i första läget till och med 24 januari 2021, men är nu förlängt till och med 31 maj 2021.

Trivselaktiviteter

För att främja gemenskap och den sociala arbetsmiljön har arbetsgivaren anordnat en coronaanpassad sommaravslutning, en coronaanpassad kick-off i början av hösten och en digital julfest. Samtliga nyanställda för året utgjorde en planeringsgrupp för årets julfest. Fokus var att både individuellt och i team lösa uppgifter och utmaningar tillsammans och att lära känna varandra ytterligare.

Friskvårdsombud

På ISF är två medarbetare utsedda att verka för att främja trivsel och hälsa. Friskvårdsombuden har fått avsatt arbetstid av ISF att anordna trivsel- och hälsofrämjande aktiviteter för alla som arbetar på ISF. Några av aktiviteterna som ombuden har anordnat är en gemensam stegtävling och bowling. Ombuden har även genomfört en enkät på myndigheten för att undersöka vad medarbetarna anser är viktigt för trivsel och hälsa på arbetsplatsen. Enkäten ligger till grund för beslutet i ledningsgruppen om att höja friskvårdsbidraget, samt beslutet om att se över möjligheterna att inordna ett rum för träning på kontoret.

Friskvård

ISF har höjt friskvårdsbidraget från 2 000 kronor till 3 500 kronor i år för att främja hälsa och välmående. ISF planerar även att inordna ett rum på kontoret med redskap för träning som medarbetare kan nyttja under lunch, paus eller efter arbetet.

Myndigheten tillhandahåller även frukt, kaffe och te för alla anställda.

Sjukfrånvaro

Den totala sjukfrånvaron uppgår till 4,0 procent. Detta är en ökning från föregående år då den totala sjukfrånvaron var 1,9 procent. Ökningen beror på att långtidssjukfrånvaron har ökat. Korttidsfrånvaron ligger på en fortsatt låg nivå. ISF har en liknande sjukfrånvaro jämfört med sjukfrånvaron i staten, som var 3,8 procent 2019.

Tabell 22 Sjukfrånvaro åren 2018–2020

Sjukfrånvaro (%)	*2020*	*2019*	*2018*
Totalt	4,0	1,9	2,0
Andel 60 dagar eller mer*			
Kvinnor	5,0	2,2	2,4
Män	2,2	1,5	1,5
Upp till 29 år*			
30–49 år	5,4	3,5	2,8
50 år och äldre	0,5	0,3	1,0

I tabellen redovisas anställdas totala sjukfrånvaro i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden. Vidare redovisas andelen av den totala sjukfrånvaron under en sammanhängande tid av 60 dagar eller mer. I tabellen redovisas också sjukfrånvaro fördelat på kön och ålder i förhållande till respektive grupps sammanlagda ordinarie arbetstid. Sjukfrånvaron redovisas i procent.
* ISF har gjort följande undantag från förordningen (2000:605) om myndigheters årsredovisning och budgetunderlag. Enligt 7 kap. 3§ förordningen ska myndigheten lämna uppgifter om sjukfrånvaro för grupper men inte om antalet anställda i gruppen är högst tio eller om uppgiften kan hänföras till en enskild individ. Därför lämnas inte sjukfrånvaro för grupperna Andel 60 dagar eller mer och Upp till 29 år. De raderna saknar värden i tabellen.

De åtgärder som ISF vidtar för att förebygga sjukfrånvaro vid myndigheten på individnivå är att cheferna fångar upp tidiga signaler för medarbetare som visar tecken på ohälsa och involverar företagshälsovården om det behövs utifrån medarbetarens situation. I medarbetarsamtalen följs frågor om arbetsmiljö och arbetssituation upp. Ledningsgruppen arbetar aktivt med att löpande se över planeringen för att få en jämnare fördelning av publiceringar över året. Syftet är att värna om en hållbar arbetsmiljö för medarbetarna. På övergripande nivå fångar ISF upp om det finns signaler som rör arbetssituation och arbetsmiljö under arbetsmiljömöten, samt under en särskild punkt på enhetsmöten.

12 Finansiell redovisning

12.1 Resultaträkning

(tkr)	*Not*	*2020*	*2019*
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	60 015	66 173
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	40	13
Intäkter av bidrag	3	1 064	1 000
Finansiella intäkter	4	0	5
Summa		*61 119*	*67 191*
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	5	-43 156	-44 227
Kostnader för lokaler	6	-7 555	-8 305
Övriga driftkostnader	7	-9 296	-13 459
Finansiella kostnader	8	-5	-33
Avskrivningar och nedskrivningar		-1 107	-1 167
Summa		*-61 119*	*-67 191*
Verksamhetsutfall		-	-
Årets kapitalförändring	*9*	-	-

12.2 Balansräkning

(tkr)	*Not*	*2020-12-31*	*2019-12-31*
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling	10	101	458
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	11	678	806
Summa		*779*	*1 264*
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	12	916	689
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	13	1 948	853
Summa		*2 864*	*1 542*
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		-	4
Fordringar hos andra myndigheter	14	761	546
Övriga kortfristiga fordringar	15	65	13
Summa		*826*	*563*
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	16	2 167	2 449
Summa		*2 167*	*2 449*
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	17	-12 854	-3 908
Summa		*-12 854*	*-3 908*
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	18	16 281	7 828
Summa		*16 281*	*7 828*
SUMMA TILLGÅNGAR		*10 062*	*9 737*

(tkr)	*Not*	*2020-12-31*	*2019-12-31*
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital	19		
Balanserad kapitalförändring		-	-
Kapitalförändring enligt resultaträkningen		-	-
Summa		-	-
Avsättningar			
Övriga avsättningar	20	580	500
Summa		*580*	*500*
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	21	3 643	2 806
Kortfristiga skulder till andra myndigheter	22	960	1 431
Leverantörsskulder		1 224	650
Övriga kortfristiga skulder	23	704	707
Summa		6 531	*5 593*
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	24	2 952	3 644
Summa		*2 952*	*3 644*
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		*10 062*	*9 737*

12.3 Anslagsredovisning

Redovisning mot anslag

Anslag (tkr)	*Not*	*Ingående överförings-belopp*	*Årets tilldelning enligt regler-ingsbrev*	*Omdispo-nerade anslags-belopp*	*Indrag-ning*	*Totalt disponi-belt belopp*	*Utgifter*	*Utgående överförings-belopp*
Uo 10 2:2 Ramanslag ap.1 Inspektionen för socialförsäkringen	25	3 908	70 822		-1 861	72 870	-60 015	12 854
Summa		*3 908*	*70 822*		*-1 861*	*72 870*	*-60 015*	*12 854*

Avvikelsen på 10,8 mkr mellan myndighetens tilldelade anslag och anslagsutfall beror i första hand på att rekryteringsarbetet till följd av omlokaliseringen ännu inte är färdigt. Den pågående pandemin samt ett redan intensivt introduktions- och rekryteringsarbete har begränsat möjligheterna att nå full bemanning under 2020. Sedan omlokaliseringen genomfördes har myndighetens administration och infrastruktur kommit på plats. Detta har lett till lägre driftkostnader än planerat. Den pågående pandemin har också minskat resekostnaderna och i viss mån de köpta tjänsterna.

12.4 Tilläggsupplysningar

Alla belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) om inget annat anges. Till följd av detta kan summeringsdifferenser förekomma.

Redovisningsprinciper

Tillämpade redovisningsprinciper

ISF:s bokföring följer god redovisningssed och förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring samt Ekonomistyrningsverkets (ESV) föreskrifter och allmänna råd till denna förordning. Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag samt ESV:s föreskrifter och allmänna råd till denna förordning. Gjorda undantag från förordningen redovisas sist i tilläggsupplysningarna.

I enlighet med ESV:s föreskrifter till 10 § förordning om myndigheters bokföring tillämpar myndigheten brytdagen den 5 januari. Brytdagen föregående år var den 3 januari. Efter brytdagen har fakturor överstigande 25 tkr bokförts som periodavgränsningsposter.

Upplysningar av väsentlig betydelse

Den rådande pandemin har medfört att myndighetens rekryteringsarbete har försenats och i förlängningen genererat lägre personalkostnader än planerat. Myndighetens resekostnader har under året varit låga på grund av reserestriktioner. Även kostnaden för köpta tjänster har minskat, eftersom restriktionerna har medfört förseningar i granskningsprojekt.

Upplysningar för jämförelseändamål

Kostnader för uppsagd personal under 2019 till följd av arbetsbrist vid omlokaliseringen.

	2020	2019
Upplupen kostnad för uppsagd personal	-	876

Värderingsprinciper

Anläggningstillgångar

Som anläggningstillgångar redovisas förvärvade licenser och rättigheter samt maskiner och inventarier som har ett anskaffningsvärde om minst 20 tkr och en beräknad ekonomisk livslängd som uppgår till lägst tre år. Större anskaffningar av likartade tillgångar som uppgår till minst 50 tkr ska också betraktas som anläggningstillgångar. Beloppsgränsen för egenutvecklade immateriella anläggningstillgångar samt för förbättringsutgifter på annans fastighet är 100 tkr. Avskrivningstiden för förbättringsutgifter på annans fastighet uppgår till högst den återstående giltighetstiden på hyreskontraktet, men lägst tre år. Avskrivning sker enligt linjär avskrivningsmetod. Avskrivning under anskaffningsåret sker från den månad som tillgången tas i bruk.

Tillämpade avskrivningstider

3 år	Bärbara datorer och kringutrustning
5 år	Datorer och kringutrustning
	Maskiner och tekniska anläggningar
	Övriga kontorsmaskiner
	Egenutvecklade systemstöd, licenser och rättigheter
10 år	Inredningsinventarier

Omsättningstillgångar

Fordringar har tagits upp till det belopp varmed de beräknas inkomma.

Skulder

Skulderna har tagits upp till nominellt belopp.

Ersättningar och andra förmåner

Ledamöter i insynsrådet/andra styrelseuppdrag	Ersättning, tkr
Katarina Brännström Länsstyrelsen i Kronoberg Polisen Region Syd	3
Thomas Erhag Inga uppdrag	3
Ingrid Esser (t.o.m. 31 maj 2020) Inga uppdrag	1
Kadir Kasirga (t.o.m. 20 sep 2020) Skolfastigheter i Stockholm AB	-
Cecilia Stenbjörn Inga uppdrag	3
Eskil Wadensjö Ekonomihögskolan vid Linnéuniversitetet	1
Solveig Zander Länsstyrelsen i Uppsala Län	2

Ledande befattningshavare / andra styrelseuppdrag	Ersättning, tkr
Generaldirektör Eva-Lo Ighe fr.o.m. 15 juni 2020 Hyresgästföreningen	664
Tf. generaldirektör Marie Seijboldt t.o.m. 14 april 2020 Inga uppdrag	630
Tf. generaldirektör Ola Leijon fr.o.m. 15 april–14 juni 2020 (ersättningen avser hela 2020) Inga uppdrag	1 149

Framtida åtaganden som avtalats för var och en av de ledande befattningshavarna

Inga framtida åtaganden har avtalats för de ledande befattningshavarna.

Anställdas sjukfrånvaro

Uppgifter om sjukfrånvaro, se avsnittet 9.4 Arbetsmiljö och hälsa. Undantag från regelverket beskrivs nedan.

Undantag från regelverket

ISF har gjort följande undantag från förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Sjukfrånvaro

Enligt 7 kap. 3 § förordningen ska myndigheten lämna uppgifter om sjukfrånvaro för grupper om inte antalet anställda i gruppen är högst tio eller om uppgiften kan hänföras till en enskild individ.

Eftersom sjukfrånvaron för ISF kan hänföras till en enskild individ eller antalet personer är lägre än tio, lämnas inte sjukfrånvaro för gruppen *andel 60 dagar eller mer* och *upp till 29 år*.

12.5 Noter

Resultaträkning (tkr)		*2020*	*2019*
Not 1	*Intäkter av anslag*		
	Intäkter av anslag	60 015	66 173
	Summa	*60 015*	*66 173*
	Utgifter i anslagsredovisningen	-60 015	-66 173
	Summa	*-60 015*	*-66 173*
	Saldo	*0*	*0*
Not 2	*Intäkter av avgifter och andra ersättningar*		
	Övriga intäkter av avgifter och andra ersättningar	40	13
	Summa	*40*	*13*
Not 3	*Intäkter av bidrag*		
	Bidrag från Kammarkollegiet	1 000	1 000
	Kompensation för höga sjuklönekostnader	64	-
	Summa	*1 064*	*1 000*
Not 4	*Finansiella intäkter*		
	Ränta på lån i Riksgäldskontoret	-	5
	Övriga finansiella intäkter	0	-
	Summa	*0*	*5*
	Räntesatsen för ränte- och avistakonton hos Riksgälden har sedan 2020-01-08 varit noll.		
Not 5	*Kostnader för personal*		
	Lönekostnader (exkl. arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal)	25 977	26 678
	Varav lönekostnader ej anställd personal	19	20
	Sociala avgifter	16 374	15 826
	Övriga kostnader för personal	805	1 723
	Summa	*43 156*	*44 227*
	Personalkostnaderna har minskat sedan föregående år på grund av att en upplupen personalkostnad för uppsagd personal är bokförd 2019. Kostnadsökningen inom sociala avgifter beror i huvudsak på ökade kostnader för förmånsbestämda pensionspremier. Minskningen inom övriga kostnader för personal är huvudsakligen minskade rekryteringskostnader, lägre kostnader för företagshälsovård och kostnader för traktamenten.		

Resultaträkning (tkr)		*2020*	*2019*
Not 6	*Kostnader för lokaler*		
	Lokalhyror, utgifter	7 219	11 276
	Övriga lokalutgifter	324	518
	Förändring av avsättningar för lokalkostnader	-	-3 492
	Reparationer av hyrda lokaler och byggnader, utgifter	12	3
	Summa	*7 555*	*8 305*

Kostnaderna för 2019 avser sammantaget 18 månaders hyra i Stockholm och Göteborg medan 2020 avser 13 månaders hyra i Stockholm och Göteborg. Minskningen inom övriga lokalutgifter avser lägre kostnader för lokalvård.

Not 7	*Övriga driftkostnader*		
	Reparationer och underhåll	31	85
	Reaförlust vid avyttring av anläggningstillgång	-	81
	Resor, representation, information	540	1 713
	Köp av varor	746	521
	Köp av tjänster	7 968	11 059
	Övrigt	11	-
	Summa	*9 296*	*13 459*

Eftersom omlokaliseringen är genomförd har kostnader för resor och köpta tjänster minskat från föregående år. Myndighetens stödverksamhet har kommit på plats vilket har minskat behovet av externa konsulter, exempelvis inom IT och administration. Minskningen inom köpta tjänster beror även på mindre behov av extern kompetens i granskningsprojekt. Den pågående covid-19-pandemin har framför allt bidragit till lägre resekostnader.

Not 8	*Finansiella kostnader*		
	Ränta på räntekonto i Riksgäldskontoret	0	22
	Övriga finansiella kostnader	5	11
	Summa	*5*	*33*

Räntesatsen för ränte- och avistakonton hos Riksgälden har sedan 2020-01-08 varit noll.

Not 9	*Årets kapitalförändring*		
	Årets kapitalförändring	-	-
	Summa	-	-

Myndigheten har inte haft någon verksamhet under 2020 som genererat kapitalförändring.

Balansräkning (tkr)	*2020-12-31*	*2019-12-31*
Not 10 *Balanserade utgifter för utveckling*		
Ingående anskaffningsvärde	1 751	1 682
Årets anskaffningar	-	69
Summa anskaffningsvärde	*1 751*	*1 751*
Ingående ackumulerade avskrivningar	-1 293	-943
Årets avskrivningar	-357	-350
Årets försäljningar/utrangeringar, avskrivningar	-	-
Summa ackumulerade avskrivningar	*-1 650*	*-1 293*
Utgående bokfört värde	*101*	458
Jämförelsetal för 2019 har räknats om på grund av omklassificering av anläggningstillgångar.		
Not 11 *Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar*		
Ingående anskaffningsvärde	1 084	220
Årets anskaffningar	75	889
Årets försäljningar/utrangeringar, anskaffningsvärde	-	-25
Summa anskaffningsvärde	*1 159*	*1 084*
Ingående ackumulerade avskrivningar	-278	-193
Årets avskrivningar	-203	-110
Årets försäljningar/utrangeringar, avskrivningar	-	25
Summa ackumulerade avskrivningar	*-481*	*-278*
Utgående bokfört värde	*678*	*806*
Jämförelsetal för 2019 har räknats om på grund av omklassificering av anläggningstillgångar.		
Not 12 *Förbättringsutgifter på annans fastighet*		
Ingående anskaffningsvärde	774	1 689
Årets anskaffningar	375	774
Årets försäljningar/utrangeringar, anskaffningsvärde	-	-1 689
Summa anskaffningsvärde	*1 149*	*774*
Ingående ackumulerade avskrivningar	-85	-1 533
Årets avskrivningar	-148	-219
Årets försäljningar/utrangeringar, avskrivningar	-	1 667
Summa ackumulerade avskrivningar	*-233*	*-85*
Utgående bokfört värde	*916*	*689*

Balansräkning (tkr)		*2020-12-31*	*2019-12-31*
Not 13	*Maskiner, inventarier, installationer m.m.*		
	Ingående anskaffningsvärde	4 206	4 393
	Årets anskaffningar	1 494	551
	Årets försäljningar/utrangeringar, anskaffningsvärde	-	-738
	Summa anskaffningsvärde	*5 700*	*4 206*
	Ingående ackumulerade avskrivningar	-3 353	-3 495
	Årets avskrivningar	-399	-488
	Årets försäljningar/utrangeringar, avskrivningar	-	630
	Summa ackumulerade avskrivningar	*-3 752*	*-3 353*
	Utgående bokfört värde	*1 948*	*853*
Not 14	*Fordringar hos andra myndigheter*		
	Fordran ingående mervärdesskatt	742	546
	Kundfordringar hos andra myndigheter	19	-
	Summa	*761*	*546*
Not 15	*Övriga kortfristiga fordringar*		
	Fordringar hos anställda	65	-
	Kreditfakturor hos leverantör	-	13
	Summa	*65*	*13*
Not 16	*Förutbetalda kostnader*		
	Förutbetalda hyreskostnader	1 669	1 892
	Övriga förutbetalda kostnader	498	557
	Summa	*2 167*	*2 449*
Not 17	*Avräkning med statsverket*		
	Anslag i räntebärande flöde		
	Ingående balans	-3 908	-1 828
	Redovisat mot anslag	60 015	66 173
	Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-70 822	-68 253
	Återbetalning av anslagsmedel	1 861	-
	Skulder avseende anslag i räntebärande flöde	*-12 854*	*-3 908*
	Summa	*-12 854*	*-3 908*
Not 18	*Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret*		
	Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	16 281	7 828
	Summa	*16 281*	*7 828*
	Beviljad kredit enligt regleringsbrev	7 000	7 000
	Maximalt utnyttjad kredit	-	-

Balansräkning (tkr)		*2020-12-31*	*2019-12-31*
Not 19	*Myndighetskapital*		
	Myndighetskapital saknas och därför redovisas inte någon specifikationstabell.		
Not 20	*Övriga avsättningar*		
	Avsättning för lokalt omställningsarbete		
	Ingående balans	500	566
	Årets förändring	80	-66
	Utgående balans	*580*	*500*
Not 21	*Lån i Riksgäldskontoret*		
	Avser lån för investeringar i anläggningstillgångar.		
	Ingående balans	2 806	1 820
	Under året nyupptagna lån	1 944	2 282
	Årets amorteringar	-1 107	-1 296
	Utgående balans	*3 643*	*2 806*
	Beviljad låneram enligt regleringsbrev	*5 500*	*15 000*
Not 22	*Kortfristiga skulder till andra myndigheter*		
	Utgående mervärdesskatt	9	1
	Arbetsgivaravgifter	682	654
	Leverantörsskulder andra myndigheter	262	776
	Övrigt	7	-
	Summa	*960*	*1 431*
Not 23	*Övriga kortfristiga skulder*		
	Personalens källskatt	704	707
	Summa	*704*	*707*
Not 24	*Upplupna kostnader*		
	Upplupna semesterlöner inklusive sociala avgifter	2 329	2 437
	Övriga upplupna löner inklusive sociala avgifter	-	893
	Övriga upplupna kostnader	623	314
	Summa	*2 952*	*3 644*
	Upplupna löner har minskat eftersom ingen retroaktiv lön finns som skuld.		

Anslagsredovisning

Not 25 *Uo 10 2:2 Ramanslag ap.1 Inspektionen för socialförsäkringen*

Enligt regleringsbrevet disponerar Inspektionen för socialförsäkringen en anslagskredit på 2 124 tkr. Under året har myndigheten inte utnyttjat krediten.

Inspektionen för socialförsäkringen får disponera 2 047 tkr av det ingående överföringsbeloppet, dvs. 3 procent av föregående års tilldelning 68 253 tkr enligt regleringsbrevet. Anslaget är räntebärande.

13 Sammanställning över väsentliga uppgifter

(tkr)	*2020*	*2019*	*2018*	*2017*	*2016*
Låneram Riksgäldskontoret					
Beviljad	5 500	15 000	9 000	9 000	9 000
Utnyttjad	3 643	2 806	1 820	2 439	3 264
Kontokrediter Riksgäldskontoret					
Beviljad	7 000	7 000	6 800	6 600	6 450
Maximalt utnyttjad	-	-	-	-	-
Räntekonto Riksgäldskontoret					
Ränteintäkter	0	-	-	5	4
Räntekostnader	0	22	40	45	49
Avgiftsintäkter					
Avgiftsintäkter som disponeras					
Övriga avgiftsintäkter	40	13	0	19	61
Anslagskredit					
Beviljad	2 124	2 047	2 029	1 991	1 964
Utnyttjad	-	-	-	-	-
Anslag					
Ramanslag					
Anslagssparande	12 854	3 908	1 828	1 914	6 053
Personal					
Antalet årsarbetskrafter (st)	40	41	42	50	45
Medelantalet anställda (st)*	46	44	47	53	49
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 500	1 610	1 606	1 309	1 343
Kapitalförändring					
Årets	-	-	-	-	-
Balanserad	-	-	-	-	-

* I beräkningen av medelantalet anställda är tjänstledig personal frånräknad.

Undertecknande av årsredovisning

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Göteborg, den 22 februari 2021

Eva-Lo Ighe
generaldirektör